

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

БРАЖЖЧ

Повремени лист

ЗА ПРАВНЕ И ДРЖАВНЕ НАУКЕ

ВЛАСНИК

Удружење јавних правозаступника

У СРБИЈИ

J. N. X.

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР :

Љ. А. ЖИВКОВИЋ, М. МИЛОВАНОВИЋ, П. ТУЦАКОВИЋ И К. ПРОТИЋ

УРЕДНИК

Д. С ПЕТКОВИЋ

АДВОКАТ

ГОД. X.

МАРТ

БРОЈ 3.

БЕОГРАД

ШТАМПАРИЈА САВИЋА И КОМП.

1904.

САДРЖАЈ

	Страна
1. Наследно право (наставак) од Андре Ђорђевића	129
2. Право на закони део у немачком праву (наставак) од Драг. Вељковића, адвоката	145
3. Кривична страна злочинства од Dr. Августа Фингера, пре- вео Dr. Андра Гвозд. Живковић	159
4. О надлежности наших војних судова, написао Гојко Павло- вић, аудитор — мајор	175
5. Из суднице: Обвеза умрлога јемца, који није дао залог, за- старева за три године од дана уговореног рока исплате об- лигацијоног дуга, ако је јемац умро пре тога рока. — Признање дуга повериоцу од стране наследника таквога јемца по маси истога пред старатељским и неспорним суди- јом и пред изабраним судом приликом деобе наслеђа, не пре- кида застарелост. —	184
6. Оцене и прикази: Prof. Dr. Ernst Schultze: Der Arzt als Sach- verständiger und sachverständiger Zeuge.	
7. Белешке: Адвокатске вести — Нови закони — Једна новина — Бечко јуристичко друштво — Право на пенсију страних по- даника — Судске вести — † Михаило Стевановић. —	199
8. Библиографија:	202

На засебном табаку Одлуке Касационог Суда.

НАСЛЕДНО ПРАВО

по нашем грађанском законнику

НАПИСАО

— АНДРА ЂОРЂЕВИЋ —

— Наставак —

(7)

214. — III. Наслеђивање другогa колена. — Друго колено чини *отац* умрлога лица и *његово (очево) пошомство*. Амо долази и *маши* умрлога лица и *њено (машерино) пошомство*, али из *другог* ког брака њеног а не из оног с оцем умрлога лица.

215. — А. **Очево потомство** чине:

1. *Очеви синови* и то, како они, који су рођени у оном *истом* браку, у коме је рођено и умрло лице, а то су *рођена браћа* (т. ј. браћа и *по оцу* и *по матери*) умрлога лица; тако и они, који су рођени у ком *другом* браку очевом, а то су *браћа* само *по оцу* или *полубраћа* умрлога лица.

2. *Пошомство* помрлих очевих синова односно *помрле браће* умрлога лица. А у то потомство спадају:

а) *деца помрле браће*, т. ј. њихови синови и ћери, а *синовци* и *синовице* или *браћанци* и *браћанице* умрлога лица, према томе, да ли је ово лице брат или сестра очевима те деце. Ова су деца „мушка унучад“ *оца* умрлога лица, шефа овог колена; и

б) *Пошомство браћине деце*, дакле, праунучад, прапраунучад, чукунунучад итд. *оца* умрлога лица.

— Даље,

3. *Очеве ћери* и то, како оне, које су рођене у оном *истом* браку, у коме је рођено и умрло лице, а то су *рођене сестре* (т.ј. сестре и *по оцу* и *по*

машери) умрлога лица; тако и оне, које су рођене у ком другом браку очевом, а то су *сестре* само *по машери* или *полусестре* умрлога лица. И

4. *Пошомство* помрлих очевих *ћери* односно *помрлих сестара* умрлога лица. А у то потомство спадају:

а) *деца помрлих сестара*, тј. њихови синови и *ћери*, а *нећаци* и *нећаке* односно *сестрићи* и *сестричине* умрлога лица, према томе, да ли је ово лице брат или сестра матерама ове деце. Ова су деца „женско потомство“ *оца* умрлога лица, шефа овога колена; и

б) *пошомство ше деце сестара* умрлога лица, дакле, праунучад, прапраунучад, чукунунучад и т. д. *оца* умрлога лица.

216. — Б. **Материно** потомство чине:

1. *Машерини синови* и то из ког *другог* брака њеног, а *не* из оног с *оцем* умрлога лица, а то су умрломе лицу *браћа* само *по машери* или *браћа по млеку*.

2. *Пошомство* помрлих материних синова односно *помрле браће* само *по машери* умрлога лица. А у ово потомство спадају:

а) *деца помрле браће по машери*, т. ј. њихови синови и *ћери*, а *унучад машере* умрлога лица; и

б) *пошомство ше браћине деце*, а праунучад, прапраунучад, чукунунучад и т. д. *машере* умрлога лица. — Даље,

3. *Машерине ћери* и то опет из ког *другог* брака њеног, а *не* из оног с *оцем* умрлога лица, а то су умрлога лицу *сестре* само *по машери* или *сестре по млеку*. И

4. *Пошомство* помрлих материних *ћери* односно *помрлих сестара* само *по машери* умрлога лица. А у ово потомство спадају:

а) *деца помрлих сестара по машери* т. ј. њихови синови и *ћери*; а *унучад машере* умрлога лица; и

б) *пошомство ше деце сестара*, а праунучад, прапраунучад, чукунунучад и т. д. *машере* умрлога лица.

217. — Сви ови сродници долазе на наслеђе тек тада, кад *нема* наследника из *првог* колена, и то овим редом:

218. — I **Отац** умрлога лица. Он наслеђује свог умрлог *сина* или своју умрлу *ћер сам*, по свом вла-

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

стишом праву. Из тога наслеђа он *искључује*, дакле, сву осталу децу своју, и синове и ћери, односно *сву браћу и све сестре* умрлога лица и *све њихово пошомство*, а тако исто и своју жену а *машер* умрлога лица (§ 401.).

Ако, пак, *нема оца*, онда наслеђује:

219. — II *Очево потомство*. Оно наслеђује *по праву представљања оца* умрлога лица, а шефа овога колена, и то: оним *истим редом*, којим наслеђују и *деца њиховога оца* и *њихово пошомство*. То показују ови изрази: „*начином опредељевим*“ у §-у 402., и „*по назначеном реду*“ у §-у 403. А тај „*начин*“ и „*ред*“ опредељен је у §§ 396—400.

Дакле, *очево потомство* наслеђује овим редом:

220. — 1) *Очеви синови* односно *браћа* умрлога лица, и то: како *рођена* тако и она само *по оцу*, јер се ова, по законодавном тумачењу §-а 402., *сматрају* као *браћа рођена*.

Сва ова *браћа* *искључују* из наслеђа *све* своје и умрлога лица *сестре* и *рођене* и оне само *по оцу*. По овоме, дакле,

ако је само *један брат*, он ће *сам* и наследити *сву заоставштину* умрлог му брата или умрле му сестре;

а ако има *више браће*, онда ће она *сва* заједно, *представљајући свога оца*, наследити *сву* заоставштину умрлога лица, брата или сестре, и *поделиће* је међу собом на *равне делове* (квоте) онако, као што чине и синови, кад наслеђују родитељско имање (§ 397.)

А у оба случајева, *искључене сестре* умрлога лица, и *рођене* и оне само *по оцу*, ако су још девојке, имају *право на издржавање и пристојно удомљење* (§ 397.), зато, што *браћа* не наслеђују свог умрлог брата или сестру непосредно, већ *посредно* т. ј. *представљајући свога и умрлога лица оца*, а да је овај био жив и да је он био *наследио* умрло лице, па умро, онда би она (*браћа*), наслеђујући ову *братњеву* или *сестрину* заоставштину непосредно од оца, као *очево имање*, била дужна по § 397. давати својим сестрама издржање и пристојно удомљење. Уз *право* иде, дакле, и *дужност*. —

Ако је, пак, који очев син, односно *браш* умрлога лица раније умро, онда ће, *место њега*, доћи *његово пошомство*, то јест

221. — б) *Очева унучад по сину* („мушка унучад“ § 399), односно *брашњева деца*, и то опет:

а) прво *мушка деца* његова, дакле, *његови синови* (односно *уници* очеви а *синовци* или *брашанци* умрлога лица), који представљајући *свога оца* а брата умрлога лица, наслеђују из заоставштине тога лица (а свога *стрица* или своје *тетке по оцу*) *део свога оца* (§ 403) и *деле га* међу собом на *равне делове*. — Братљеви синови *искључују*, дакле, из овог наслеђа и *своје сестре* (ћери свога оца и *синовице* или *брашанице* умрлога лица) и *сестре свога оца и умрлога лица* (а своје тетке по оцу). Али су и они *дужни* да и једнима и другима, ако су још девојке, *дају издржање и пристојно удомљење* а у *сразмери* свога наследничког дела.

А ако, пак, нема братљеве мушке деце ни њиховог потомства, ни мушког ни женског, онда наслеђују:

б) *женска деца* или *ћери брашњеве*, (односно *унуке* очеве а *синовице* или *брашанице* умрлога лица), које, такође *по праву представљања*, наслеђују *део свога оца*, део преминулога брата умрлога лица, и *деле га* међу собом на *равне делове* (по тач. 1. §-а 400.)

И тако, у овом случају (под а) бива оно исто, што је напред већ, у броју 210., речено за *децу преминулога сина* умрлога лица. —

А ако је који *очев унук* по сину, односно *брашњев син* (в. случај под а) раније умро, а иза себе оставио *децу* своју, односно праунучад очеву; или, ако је *очева унука* по сину, односно *брашњева ћерка* (в. случај под б), раније умрла а иза себе оставила *децу* своју, такође праунучад очеву, онда:

222. — б) *Очева праунучад*, а *брашњева унучад*, којима је *ошца* односно *маши* преминула наследитиће заоставштину умрлога лица (односно брата или сестре свога деда) онако, како је то речено напред, у броју 211, за *унучад синовљеву* а праунучад умрлога лица.

То исто важи и за *очеву прапраунучад*, а *брашњеву праунучад* итд. (в. другу тачку § 399 у вези с

§-ом 403. и са последњом тачком законодавног тумачења §-а 402.).

А ако нема *братњевог пошомства*, ни мушког ни женског, онда долазе на наслеђе:

223. — 2) *Очеве ћери*, односно *сестре* умрлога лица, и то како *рођене* тако и оне само *по оцу* (в. законод. тумачење § 402.). С њима долази напоредо и **мати** умрлога лица. Оне *искључују* из наслеђа и *браћу* и *сестре* умрлога лица само *по матери*. (В. законод. тумачење § 402.) Те сестре и мати *деле* наслеђе на *равне делове*. —

А ако је, пак, која очева кћи, односно која *сестра* умрлога лица, раније умрла, онда ће, *место ње*, доћи на наслеђе *њено пошомство* то јест:

224. — а) *Очева унучад по ћери* („женско потомство“ § 400), или *сесирина деца* и то опет:

а) прво *мушка деца* или *синови сестрини* (односно очеви *уници* по ћери, а *нећаци* или *сестрићи* умрлога лица), који, *представљајући своју матер* а *сестру* умрлога лица, наслеђују из заоставштине овога (а свога *ујака* или *своје тешке по матери*) *део своје матере* и *деле* га на *равне делове* (§ 403 у вези с тач. 2. §-а 400 и посл. тачком законод. тумачења §-а 402.). — И сестрини *сировн* *искључују*, дакле, из овог наслеђа *своје сестре* (а *ћери* своје матере, односно *нећаке* и *сестричине* умрлога лица.) Али су и они *дужни* да тим сестрама својим даду, ако су још девојке, *издржање* и *пристојно удомљење*, а у *сразмери* свога наследничког дела. —

А ако нема сестрине мушке деце ни њиховог потомства, ни мушког ни женског, онда наслеђују:

в) *женска деца* или *ћери* сестрине (односно *унуке* очеве а *нећаке* или *сестричине* умрлога лица), које такође *по праву представљања*, наслеђују *део своје матере*, део преминуле сестре умрлога лица, и *деле* га међу собом на *равне делове* (по тач. 1. §-а 400). —

И тако у овом случају (под а) бива оно исто, што је напред већ, у броју 213, речено за *децу преминуле ћери* умрлога лица. —

А ако је који *очев унук по ћери*, односно *сестрин син* (в. случај под а) раније умро, а иза себе оставио

децу своју, односно праунучад очеву; или, ако је *очева унука по ћери*, односно *сестрина кћи* (в. случај под в), раније умрла, а иза себе оставила децу своју, такође очеву праунучад, онда

225. — б. *Очева праунучад по ћери*, а *сестрина унучад*, којима је *отац* или *маћи* преминула, наслеђиће заоставштину умрлога лица (односно брата или сестру своје бабе), онако, како је то напред већ, у броју 213, речено за *унучад ћерину*.

То исто важи и за *очеву прапраунучад*, а *сестрину унучад* и т. д. (в. другу тачку § 399. у вези с § 400 и 403). —

А ако нема ни *рођених* ни *само по оцу сестара*, ни *њиховог пошомства*, ни мушког ни женског, ни *матере* умрлога лица онда долази:

226. — III. Материно потомство из другог ког брака њеног: *деца њена* и *њихово пошомство*. И ово потомство наслеђује *по праву представљања матере* умрлога лица, и то оним *истим редом* којим наслеђује и *очево пошомство* (бр. 219—225); дакле.

227. — 1. *материни синови*, односно *браћа* умрлога лица *симо по матери*. Они наслеђују овако:

ако је *само један брат по матери*, он ће *сам* наследити *сву* заоставштину умрлог му *брата* или *сестре* по матери;

а ако их *има више* онда ће *сва браћа* наследити *сву* ту братњеву или сестрину заоставштину и *поделиће* је међу собом на *равне делове*, онако као што чине и *рођена браћа*.

Браћа по матери *искључују* такође *своје рођене сестре* а умрлога лица *сестре по матери*: али су *дужни* да им, ако су још девојке, дају *издржање* и *пристојно удомљење*, из истог разлога, из којег су и *браћа рођена* и *браћа по оцу* дужна то чинити према својим сестрама, (в. у броју 220).

А ако је, пак, који *брат* умрлога лица *по матери* раније умро, онда ће, *место њега*, доћи *његово пошомство*, дакле,

228. — а) *материна унучад по сину* („мушка унучад“, § 499.) односно *братњева деца* и то опет
а) прво *мушка деца* његова, т. ј. *синови* (односно

унуци материни а синовци или брашанци умрлога лица). Овде бива све оно, што је речено у броју 221. под а) а за очеву унучад по сину.

А ако нема братњеве мушке деце ни њиховог потомства, ни мушког ни женског, онда долазе:

β) женска деца или ћери његове (односно унуке материне а синовице или брашанице умрлога лица). И овде бива оно, што је напред, у броју 221. под β), речено за очеву унучад по сину. —

А ако је који машерин унук по сину, односно брашњев син (в. случај под а) умро; или, ако је машерина унука, односно брашњева ћерка (в. случај под β) умрла, па је онај или ова иза себе оставила децу своју, а материну праунучад онда

229. — б) машерина праунучад а брашњева унучад, којима је отац или маћи преминула, наследиће онако, како је то речено у броју 211. за синовљеву унучад (в. и бр. 222.).

То исто важи и за машерину прапраунучад, а братњеву праунучад, и т. д. (в. другу тачку § 399. у вези с последњом тачком законодав. тумачења §-а 402.).

А ако нема потомства браће по машери умрлога лица, ни мушког ни женског, онда наслеђују:

230. — 2) Машерине ћери односно сестре само по машери умрлога лица.

Оне деле заоставштину умрлог им брата или сестре на равне делове.

А ако је, пак, која сестра по матери раније умрла, онда ће, место ње, доћи на наследство њено потомство и то овим редом:

231. — а) Машерина унучад по ћери („женско потомство“ § 400.), односно сестрина деца и то опет а) мушка деца или синови сестрини, односно унуци материни а нећаци или сестрићи умрлога лица. Овде бива оно, што је речено у бр. 224. под а) за очеву унучад по ћери.

А ако нема сестрине мушке деце ни њихова потомстви онда долазе:

β) женска деца или ћери сестрине, (односно унуке материне а нећаке или сестричине умрлога лица). Овде

бива оно што је речено у бр, 224. под β) за *очеву унучад по ћери*. —

А ако је који *машерин унук* по ћери, односно *сестрин син* (в. случај под α) раније умро, или, ако је *машерина унука*, односно *сестрина кћи* (в. случај под β), раније умрла, па је онај или ова иза себе оставила децу своју, а материну праунучад, онда та

232. — б) *Машерина праунучад*, а *сестрина унучад*, којима је *ошац* или *маши* умрла, наслеђиће онако, како је то речено у бр. 225. за *очеву праунучад по ћери*.

То исто важи и за *машерину прапраунучад* а сестрину праунучад и т. д. (в. другу тачку § 399. у вези с другом тачком § 400. и последном тачком за-конод. тумачења §-а 402).

233. — Из свега овога, што је разложено о наслеђивању сродника из другог колена, излази овај ред наслеђивања:

1. *Ошац*,

2. *Браћа рођена* и *браћа само по оцу*, са својим *пошомством* по праву представљања.

3. *Маши* заједно са *рођеним сестрама* и *сестрама* само *по оцу* и *пошомство* тих свих *сестара* по праву представљања.

4. *Браћа само по машери* са својим *пошомством*, опет по праву представљања. И

5. *Сестре* само *по машери* са својим *пошомством* по праву представљања.

234. — Спорно питање о унуци, односно о синовици или братаници. — Бива врло често да *ошац* или *маши* остави, по смрти својој, ове своје потомке: *унуку* од *сина*, који је раније умро, и *једног сина* или *једну ћер*. Та је *унука*, у првом случају, *синовица* преживелом сину умрлога лица, а овај њој *стриц*, брат њенога оца; а у другом случају, она је *брашаница* преживелој ћери умрлога лица, а ова њој *шешка по оцу*, сестра њенога оца. А *умрло сице* (de cuius) је тој унуци, сивовљевој ћерци, *дед* односно *баба по оцу*.

Питање је сад, да ли та *унука по сину* умрломе лицу, односно *синовица*, има право да, *представљајући свога оца* а *сина умрлога лица*, заједно са *стрицем* дође на наследство свога *деда по оцу* или своје

бабе по оцу и да из тога добије део свога оца (§ 399); као и то: да ли та унука, односно *брашаница* има право да, *представљајући свога оца* а сина умрлога лица, *сама наследи сву заоставшину* свога деда *по оцу* или своје *бабе по оцу* и да, према томе, *искључи* из тога наслеђа *своју тешку по оцу* а *ћер* умрлога лица, као што би то учинио и њен отац (односно *син* умрлога лица) да је *жив* и да он *лично* наслеђује (§ 396.)?

По нашем разумевању целокупног система законског наслеђивања ми држимо, да *унука по сину* има право и да, као синовица, дели са *стрицем* и дедово и бабино наслеђе, и да, као *брашаница*, искључује из тога наслеђа *ћери* дедове и бабине а *сестре* свога оца, кога она представља, па и онда, кад нема ни једног дедовог или бабиног сина у животу ни његовог потомства.

Међутим, нижи су судови ова питања, покренута у појединим споровима, често *противно* решавали. Шта више и сâм Касац. Суд је та питања, и то у својим општим седницама, *неједнако* решавао.¹

235. — Тежиште је спора о овом питању у разумевању §-а 399, или још тачније, у значењу речи: „*унучад мушка без оца оставша*“.

Браниоци противног мишљења тврде: да речи „*унучад мушка*“ значе *унуци*, а *не* и *унуке* по сину умрлога лица. По томе, дакле, само *унуци* могу, *представљајући свога оца*, конкурисати са *стрицем* у наслеђу дедовом или бабином; односно само *унуци* могу *искључити* из тог наслеђа *ћер* дедову или бабину, а *сестру* свга оца. А *унука* по сину има право да, *представљајући свога оца*, конкурише само са *ћерком* дедовом или бабином у наслеђу, а на основу друге тачке §-а 400., јер она, као *женско*, спада у „*женско пошомство*“, у женске потомке.

У потврду таквог разумевања речи: „*унучад мушка*“, они се позивају на § 396., по коме: „*деца мушка* умрлога и *њихни мушки пошомци* добијају *први* наследство; *они* искључују *сестре*, оца и матер и све

¹ Види у „Браничу“ од 1901. год. стр. 189., чланак Ст. Максимовића, адвоката.

претке њихне и њихово потомство или побочне сроднике; Дајући првенство у наслеђу *мушкој деци* т. ј. *синовима* умрлога лица а наспрам *ћерака* његових закон даје, веле ти браниоци, то исто првенство и *мушким пошомцима* (т. ј. синовима) његових синова, дакле само *унуцима* по сину, а *не* и женским потомцима (ћеркама) његових синова или *унукама*.

236. — А у одбрану нашега мишљења ми истичемо ове разлоге:

1. Законодавцу је стајало на избору: или да *не прави разлике* између *мушке* и *женске* деце умрлога лица и *њиховог пошомства* у давању права на законско наследство, дакле да их *изједначи* у том праву; или, да *мушкој деци (синовима)* умрлога лица и *њиховом пошомству* даде *првенство* над *женском децом (ћерима)* његовом и *њиховим* потомством; дакле, да се на наследство умрлога лица позивају најпре *његови синови* и *њихови пошомци* најпре мушки, па женски; па тек тада, кад ни женског потомака синова његових нема, да се позову *ћери* његове и *њихни пошомци*, и то опет најпре мушки, па женски. И наш је законодавац, из економских и социјалних разлога, усвојио ово разликовање између мушке и же ске деце, као и њиховог потомства, па је *првенство синова* и *њихове (мушке) лозе* провукао, сасвим доследно и једнообразно, кроза *цео* систем законског наслеђивања, кроза *сва колена*, као што смо то напред, у броју 206., изложили.

То, пак, *првенство синова* и *њихове лозе* огледа се у § 396. и 399.

2. Реч „унучад“ у § 399. је *збирно* име; оно означава и *мушку* и *женску* децу *сина* умрлога лица; под тим именом разумеју се, дакле, и *синови* и *ћери* синовљеве, или, и *унуци* и *унуке* умрлога лица; исто онако, као што се и под речи *пасторчад* разумеју и *пасторци* и *пасторке*; (Сличне тим речима су и *брашучад* и *сводчад* тј. *пасторчад* мужевљева и *пасторчад* женина). А придев „мушка“ пред речи „унучад“ означава да су *унучад од сина*, дакле *синовљево* или *мушко* потомство а за разлику од *ћериног* потомства, које се назива „женско потомство“ (женска унучад)

у §-400. Истина из оваког значења речи „мушка“, на први поглед, излази да би речи „без оца“ биле излишне, али оне нису излишне, него су ипак потребне: да јасно нагласе да се „отац“ (син умрлога лица) може *представљати* при наслеђивању само тада кад он *није више жив*. А то наглашавање: да се само *мртав* предак може представљати, било је овде потребно још и зато, што је *праву представљања* при наслеђивању средиште баш овај § 399.

А да је законодавац под речима: „*унучад мушка*“ разумевао само *мушку децу* синовљеву, он би, без сумње, пре употребио речи: „*унуци* без оца оставши“ ра. и веће јасноће.

3. А кад се овако појми § 399., како га ми схва- само, онда је јасно: да обе тачке §-а 400., у погледу на *ћери* умрлога лица и на *њихово потомство* („женско потомство“), казују оно, што §§ 396, 397 (прва тачка) и § 399. говоре за *синове* умрлога лица и *њихово потомство* („мушке потомке“). И тако прва тачка §-а 400. одговара §§ 396. и 397. а друга тачка §-а 400 §-у 399. — Најзад

4. да је наше разумевање §-а 399, правилно, утврђује нас и законодавно тумачење §-а 402., по коме *браћиној деци* најпре *мушкој*, па ако ове нема, онда *женској* деци, припада, по праву представљања, у наслеђе део њиховог оца (а брата умрлога лица); па ако нема ни мушке ни женске деце браћине, онда тек (матери) и *сестрама* умрлога лица“. А кад стоји то, да браћа наслеђују свог умрлог брата или сестру *посредно* (представљајући свога оца, као шефа другог колена), онда су она у истом положају, у коме су и синови умрлога лица. Затим, кад по том законодавном тумачењу и *женска* деца братњева (односно *унуке* шефа овог колена) наслеђују, по праву представљања свога оца, *пре сестара* свога оца и умрлога лица, онда су та деца братњева таман у положају синовљеве женске деце у првом колону према деди своје а оцу умрлога лица, преко кога (тј. представљајући га посредством свога оца) управо и наслеђују умрло лице (свога стрица или своју тетку по оцу) заједно с *преживелим браћом* свога оца и умрлога лица; дакле,

наслеђују *синовице са стрицем*, и тада, па и кад саме наслеђују, *искључују сестре* свога оца и умрлога лица; дакле, *браћанице* искључују своје *тешке по оцу* из наслеђа стричевог. А пошто се у § 402. вели да наслеђе „припада браћи рођеној и њиховој деци *начином одређеним*“, а он је одређен у првом колону (§§ 396, 397, 399 и 400.), и пошто се законским тумачењем даје право *женској* деци братњеве (односно *унукама*) да конкуришу у наслеђу са *стрицем* и да имају *прече* право наслеђа од *сестара* умрлога лица, онда је, несумњиво, да ово тумачење важи и за прво колело тј. и за *унуке по сину* умрлога лица.

237. — По себи се разуме, да се оно мишљење, које се усвоји за унуку, мора доследно усвојити и за праунуку и чукунуку, и да се оно мора доследно изводити и кроза сва колена и у очевој и у материној лози.

238. — III. **Наслеђивање трећег колена.** — Ово колело чини *дед по оцу* умрлога лица и *његово (дедово) потомство*. Амо долази и *баба* (очева мати), али *не* и *њена деца* и даље потомство из другог ког брака *њеног а ван онога с дедом умрлога лица* (§ 404).

239. — Ови сродници долазе на наслеђе тек тада, кад *нема* наследника из *другог* колена, и то овим редом:

240. — I. Дед по оцу. Он наслеђује свог умрлог *унука* или своју умрлу *унуку сам, по свом властитошћу*. Из тог наслеђа он *искључује*, дакле, сву осталу децу своје: синове и ћери (односно *стричеве* и *тешке по оцу* умрлога лица) и *њихове потомке*; а и своју жену, а *бабу* (очеву матер) умрлога лица.

Ако *нема деда*, онда наслеђује:

241. — II. Дедово потомство. Оно наслеђује *по праву представљања деда* умрлога лица, а шефа овога колена, и то оним *истим редом*, којим наслеђују и *деца умрлога лица* и *њихово потомство*, или, онако како наслеђује *потомство оца умрлога лица* (бр. 220—222). Дакле:

1. *Дедови синови* односно *стричеви* умрлога лица, а *браћа* његовог оца, како рођена тако и она само *по оцу му*. А ако је који дедов син (односно *стриц* умрлога лица) раније умро, онда, *место њега*, долазе:

а) *дедова унучад по сину*, односно *стричева деца* и то опет прво *мушка деца* његова, па ако ових нема ни њихових потомака, онда *женска деца* његова. И једна и друга наслеђују онако како је речено у бр. 221. под α и β

А ако је који *дедов унук по сину* (односно *стричев син*) раније умро, или ако је која *дедова унука* по сину (односно *стричева ћерка*) раније умрла, па је оставио *resp.* оставила иза себе децу своју, а праунучад *дедову* онда

б) *дедова праунучад*, а *стричева унучад*, којима је *отац* односно *маћи* преминула, наслеђују заоставштину умрлога лица онако, како је речено за *унучад синовљеву* а праунучад *очеву* (бр. 222).

Ово исто важи и за прапраунучад и чукунунучад *дедову*. —

А ако, пак, нема *дедових синова* (односно *стричева умрлога лица*) ни њиховог потомства, ни мушког ни женског, онда долазе на наслеђе:

2. *Дедове ћери* односно тетке по оцу умрлога лица, а *сестре* његовог оца, како *рођене* тако и оне *по оцу му*. С њима учествује и *баба* (очева мати а *дедова жена*).

А ако је која *дедова кћи* (односно *очева сестра*) раније умрла, онда, *место ње*, долазе:

а) *дедова унучад по ћери* (односно теткина деца) и то опет прво *мушка деца* њена, па ако ових нема ни њихових потомака, онда *женска деца* њена. И једна и друга наслеђују онако као и *очева унучад по ћери*, в. бр. 224. под α и β .

А ако је *дедов унук по ћери* (односно *шешкин син*) раније умро, или, ако је која *дедова унука по ћери* (односно *шешкина ћерка*) раније умрла, па је иза себе оставио *resp.* оставила децу своју, а праунучад *дедову* онда

б) *дедова праунучад* а *шешкина унучад*, којима је *отац* односно *маћи* умрла, наслеђују заоставштину умрлога лица, како је речено за *унучад ћерину*, а прапраунучад *очеву*, бр. 225.

Ово исто важи и за *дедову прапраунучад* и чукунунучад.

242. — IV. *Наслеђивање четвртог, петог и шестог колена*. — У сваком колону понавља се оно, што бива

у трећем колону. Прво наслеђује *сам шеф колена*, па после њега, *његова деца*, и то најпре *мушка* (синови) и његово потомство, па затим *женска* (ћери) и *њихово потомство* (§§ 405. 406. и 407).

Но *прабаба*, *прапрабаба* и *чукунбаба* умрлога лица *не учествују* у наслеђу.

243. — V. **Натлеђивање колена из материне лозе.** — Ако нема наследника ни из шестог колена у лози очевој, онда долазе на наслеђе сродници из *материне лозе*, и то најпре из колена *шрећег* (дед по матери и његово потомство), па из *четвртог*, затим из *петог*, па најпосле из *шестог*.

Сродници из ових колена наслеђују „оним *истим редом и начином*“ као и у очевој лози § 408.

§ IV. Законско наслеђивање између ванбрачне деце и њихових родитеља.

244. — I. **Ванбрачна деца.** — Она су уопште искључена из *сродства* и *породичних права*; она добијају *права* (и одличја) према *оцу* и *родбини* овога *само тада*, кад се законом путем за *брачну* огласе тј. кад се *позаконе*, легитимирају (в. 2. тач. §-а 133.). А како, пак, у та *права* спада и *право* на *законско наслеђивање* родитеља, коме је *основа* крвно сродство по *браку* (в. §§ 395 и 398), то *ванбрачна деца*, као *незаконна*, *немају права* на законско наследство својих *ванбрачних родишеља*¹ (в. 2. алин. §-а 409.); а кад га немају према родитељима, онда га још мање имају и према сродницима својих родитеља.

245. — II. **Позакоњена деца.** — Ванбрачна се деца могу *позаконити* (легитимирати) и с *брачном* или *законом изравнати* на три начина:

1. *Оважавањем* (конвалидацијом) у почетку *релативно ништавног брака*, у коме су рођена деца о којима је реч. То је т. зв. *legitimatio ex lege* (в. тач. 1) §-а 134.);

¹ По Аустријском Законику, § 754: „У обзир на *матер*, ванбрачна деца имају исто право, које припада и брачној деци, у законском наслеђивању имовине, која се може слободно пренети на наследника. Али ванбрачна деца немају никаква права законскога наследства на заоставштину *очевоу* и *очевих* сродника, као ни на заоставштину родитеља, деда и бабе и осталих сродника *материних*.“

2. Познијим браком родитеља ванбрачне деце. То је т. зв. *legitimatio per matrimonium subsequens* (в. тач. 2. §-а 134.) и

3. Краљевом одлуком а по молби само једног или оба родитеља ванбрачног детета, „да им се оно, а без иште шрећега, остави у одношаје права брачног детета.“ То је т. зв. *legitimatio per rescriptum principis* (в. тач. 3. §-а 134. Грађ. Зак. у вези с чл. 145. правила о поступању у неспорн. делима).

246. — По првој алинеји §-а 409. „ванбрачна деца добијају право на наследство као и други закони наследници само онда, кад би познијим браком она позаконена била.“

Из овог би наређења, на први поглед, излазило, као да немају права на законско наследство свога оца или своје матере и она ванбрачна деца, која су позаконена на она друга два начина. Али то не стоји. У §-у 134. вели се јасно и гласно: да се уопште, ма којим било начином, позаконена деца изравнавају с брачном или законом, а у чем се другом изравнавају ако не у свима правима и дужностима према родитељима, а у та права несумњиво спада и право на законско наследство и очево и материно. А осем тога, очевидно је: да је позаконавање деце конвалидацијом условно ништавог брака њихових родитеља и у моралном и у правном погледу прештежније од позаконявања ванбрачно рођене деце познијим браком њихових родитеља, што су она већ рођена у неком браку, а ова друга у конкубинагу, и што се уопште условно ништав правни посао сматра да важи још од свога постанка, ако се поништај истога не узтражи, или, ако отпадне онај основ, са кога би се могао тражити поништај таквог правног посла;¹ па то исто важи и за брак, јер је и он правни посао. Једино би се могао посумњати да има право на законско наследство свога родитеља оно ванбрачно рођено дете, које је, по молби тог свог родитеља, позаконено краљевом одлуком, а то зато, што се оно „без иште шрећега“ поставља у одношаје права брачног детета, те би се из подвучених речи

¹ Види моје дело *Систем Приватног Права за Краљевину Србију*. I књ., *Општи део*, бр. 636 и 638.

могло извести да овако позаконено дете не може имати право на законско наследство свога родитеља, ако овај има *законе* деце, јер би онда ова била у штети, што би родитељско имање морала делити с позаконеним дететом. Али и та сумња отпада. Овако позаконено дете нема права да учествује само у оним правима, која су, *пре* позаконеноња његовог, већ конституисана у *користи* *законе* деце (нпр. породични фидеикомис или друга каква породична задужбина), јер су та права за њих већ *стечена*. А право на законско наследство родитеља, који је молио за позаконеноње ванбрачног детета, дакле, који је у времену позаконеноња *жив* био, закона деца нису била још стекла, те стога им право позаконеноњог детета, да *по смрти* тог родитеља с њима учествује у наслеђивању родитељског имања, *не вређа* никакво раније већ стечено право.

Из свега разложенога излази: да су непажњом редактора Грађ. Законика ушле у § 409. ове речи: „познијим браком“.

247. — Позаконена деца добијају право на *законско* наследство, вели се у §-у 409. 1. ал., „*као и други закони наследници*“. А тим хоће да се каже то: да позаконена деца имају право на законско наслеђе не само према својим родитељима, који су их позаконили, него и према *свима сродницима њиховим* (по §§ 395—408), који такође имају исто право наслеђа према тој деци онако исто, као да су она брачна деца.

248. — III. **Родитељи ванбрачне деце.** — Родитељи *ванбрачне* деце имају, *само тада*, ако су уједно и *хранитељи* њихни, *сва права*, и дужности *спрам ванбрачног* детета и *његовог имања*, као и према брачнима (§ 132); а у та права, ван сваке сумње, спада и право на законско наслеђе ванбрачног детета у случајима §§ 401—404. И тако, ванбрачни родитељи наслеђују своје ванбрачно дете, које је умрло без свога потомства, *не* као родитељи, него као *хранитељи* (§ 411.) Иначе наслеђује га *хранитељ* (§ 132. при крају).

А родитељи *позаконеног* детета имају исто право на законско наслеђе његовог имања, које имају и *брачни* родитељи.

ПРАВО НА ЗАКОНИ ДЕО

У

НЕМАЧКОМ ПРАВУ

с погледом на римско, по Конраду, Козаку и Хајнриху Дернбургу

од Драг. Вељковића, адвоката

(2)

Право на закони део осталих сродника овлашћени на закони део.

Право на закони део удаљенијих потомака, родитеља и супруга у основи је тако исто регулисано, као и право на закони део деце покојникове. И за њих је, нарочито, утврђено, да и њихов пун закони део износи половину вредности њиховог интестатског наследнога дела. Ипак је, удаљенијим сродницима и родитељима право на закони део у толико отказано, у колико један потомак, који их искључује по законом реду наслеђивања, може за себе да тражи закони део, или у колико прими оно, што му је остављено — §. 2309. грађ. зак. Њихово је, дакле, право на закони део супсидиерно.

Да би се супсидиарно право на закони део удаљенијих потомака и родитеља покојникових како треба оценило, узмимо случај, да се налазе једно поред другог четири генерације: отац покојников (опоручитељев) А; сам опоручитељ Б, који је, рецимо, удовац; два сина В. и Г. и унук од сина В, рецимо Е.

1. *Први случај:* Синови покојникови овлашћени су на закони део:

а) Овде је правило, да право на закони део синова, конкуришући, искључује право на закони део унука и оца. Ово важи и онда, кад синови одбију свако примање из заоставштине покојникове, јер је

одбијање права на закони део невредеће (изузима се случај, кад је још за живота покојниковог закључен уговор о одбијању).

б) Има ипак један изузетак, кад су синови покојникови као наследници позвани, а то је позивање, или без сваког отежања и ограничења, или се односи на један део наслеђа, који не прелази половину интестатског дела синова. Овде може унук или отац да добије право на закони део, ако би један од синова покојникових наслеђе одбио. Ако нпр. В. одбије наслеђе, онда је унук Е. наследник; одбије ли, пак, Г, онда је отац покојников А. наследник. (Очево право на закони део сумњиво је). Право на закони део унука и оца неограничено је, ако су синовима остављени делови, који прелазе половину интестатског дела, или су са половином једнаки; у противном, пак, право на закони део унука и оца ограничено је на новчану вредност онога дела, који је синовима припао, а они га одбили. Основ је изузећу, што је, у овоме случају, синовима, код свег одбијања њиховога наследнога дела, потпуно отказано право на закони део, или им је само признато право на тражење додатка законне делу. На овоме је, управо, и засновано право на закони део унука и оца.

Примери: I. Б. је као једину наследницу позвао своју ванбрачну ћерку Ж. и наредио јој легат за оба његова брачна сина; оба сина одбијају легат и право на закони део. Овде не може бити ни речи о каквом праву на закони део унука и оца. II. Б. је позвао за наследника В. свога сина на $\frac{1}{16}$, а сина Г. на $\frac{15}{16}$, искључио унука Е. из законог реда наслеђа и као накнадног наследника позвао варош М.; оба сина одбију наслеђе. Овде добијају право на закони део, поред сина В, још унук и отац. Према овоме могу да траже као закони део из заоставштине покојникове једну новчану вредност и то син В $\frac{3}{16}$ унук $\frac{1}{16}$ и отац $\frac{1}{4}$.

2. *Други случај:* Синови покојникови нису овлашћени на закони део:

а) овде је обрнуто правило, да на место права на закони део сина В. долази право на закони део унука,

а на место права на закони део сина Г, долази очево право на закони део.

б) и овде има један изузетак, ако је покојник синовима, без обзира на то, што они немају права на закони део, оставио један део наслеђа или легат, па ови приме то, што им је остављено. Овде се унуку и оцу признаје право на закони део, само што им се одбија вредност онога, што су синови примили из заоставштине покојникове.

Пример. Као пример за ово могу да послуже оба случаја под 1, кад се узме, да је отац одузео право на закони део обојици синова, а заоставштина му износи 16000 М. У оба случаја могу да траже и отац и унук пун закони део од 4000 М. Ако је у другом случају В. примио своју $\frac{1}{16}$, онда би се право на закони део унука свело на 300 м.

Из до сада наведених правила следује, да су удаљенији сродници и родитељи покојникови, под извесним околностима, овлашћени на закони део, и ако има неких потомака, који би их, да је закон. ред наслеђа, искључивали из наслеђа. Кад овака претпоставка наступи, онда, мора да се изнађе један део интестатског наследног дела, да се одреди право на закони део унука и оца. Из овога се види, да се ова замисао (фикција) има да изведе под претпоставком, да се онај потамак, који у истини искључује из законог реда наслеђа унука и оца, одрекао наслеђа (закон ћути о овоме).

Пример. М. позове као јединог наследника свога пријатеља Н. а ништа не остави својим сродницима: жени, сину и брату; сину је одузео право на закони део. Овде би био у истини интестатски део очев, кад се узме, да је син одбио наслеђе, једна половина ($\frac{1}{2}$), а женин $\frac{1}{4}$ заоставштине. Према овоме, ако би заоставштина пок. М. износила 80.000 марака имао би отац право, да тражи 20000 м. а жена 10000 као закони део. (Врло је сумњиво).

Пошраживање законога дела

Ако су испуњене претпоставке, под којима је онај, који има права на закони део, овлашћен да закони део тражи, онда следују ова нарочита правила:

I. 1. Овлашћени на закони део добија право на тражење законога дела, чим наступи наследни случај, а по сили самога закона — § 2317 грађ. зак. Ово важи и онда, кад је тражење зависно од околности, које долазе, пошто је наступио случај наслеђа. Стицање права, да се тражи закони део, фактички ступа тек после, пошто је наступио случај наслеђа и враћа се на време, кад је случај наслеђа наступио.

2. Ако је стицање права на тражење законога дела што друго а не наслеђе или легат, оно је одмах коначно. Одбијање законога дела невредеће је. (Закон о овоме ћути).

II. Потраживање законога дела има сасвим облигаторно делање. Овлашћени на закони део стицањем права на тражење законога дела, ни у коме случају, не добијају део наслеђа, но добијају само право тражења од наследника; они нису, докле год могу тражити закони део, санаследници, но *повериоци заоставштине*.

1. Овлашћени на закони део нису санаследници, те су искључени из саучешћа у управи са имањем; не тражи се њихово одобрење за какво уређење заоставштине; они се не позивају при расправљању између наследника и т. д.

Пример. А најмлађи син покојника В. желео би да од очеве заоставштине, добије дворац и за то понуди својој браћи и сестрама, да се он прода путем лицитације или да се њему преда по процењеној вредности са 10% додатка. Ако је А. овлашћени на закони део, онда могу његова браћа и сестре, који су позвани као наследници пок. В, ову његову молбу, по своме нахођењу, да одбију и дворац другом да продаду и ако би овај дао мању цену, но брат им А.

2. Овлашћени на закони део део јесу повериоци заоставштине, те, према томе, они потпадају потпуно под она правила, под која потпадају и остали повериоци заоставштине, нпр. у колико се тиче ограниченог или неограниченог јамчење наследника као дужника законога дела.

Но, од овога има изузетака:

а) Основно правило: да, кад су више наследника,

сви наследници јамче повериоцима заоставштине као заједнички — нераздељени или почесни дужници, трпи изузетак, кад је поверилац, у исто време, и наследник, који је овлашћен на закони део: Он, као овлашћени на закони део, може, пошто је заоставштину подељена, исплату потраживања осталих поверилаца заоставштине у толико да оспори, колико је довољно, да њему његов сопствени закони део остане у целости. — § 2319 грађ. зак.

Пример. Удовац А. позвао је од своја три сина Б, В и Г за наследника Б. на $\frac{5}{6}$, а В на $\frac{1}{6}$, а сину Г оставио право на закони део, па наследници Б и В поделе одмах заоставштину. Наследнику Г за његов закони део јамчи само наследник Б, је је В из очеве заоставштине добио само толико, колико чини његов закони део, и од овога се ништа не може одбити.

б) Овлашћени на закони део у колико имају првенство над примаоцима легата, како у случају, кад је над заоставштином отворен стечај, тако и кад није, у толико они јамче осталим повериоцима заоставштине за њихово потраживање. Ако су њих више овлашћени на закони део, имају исти ранг, мањ ако су неки од њих искључени услед протеклог рока. Ако наследници или заступници заоставштине исцрпе заоставштину, пошто су један закони део употребили на исплату првенствено овлашћеног повериоца, то онда важе она иста правила, која важе за случај, кад би они неки легат исплатили на штету првенствено овлашћеног повериоца. — §§ 1979, 1978, 1985, 1991, 1992, 1973 и 1974. грађ. зак.

в) Ако је при судском позивању поверилаца искључен један овлашћени на закони део са својим потраживањем законога дела, то он онда, услед овог искључења, трпи само толико, колико и један прималац легата, који је искључен у поступку за позивање — § 1972 и 2060 грађ. зак.

г) При принудном равнању, ако је стечај над заоставштином отворен, овлашћени на закони део, услед тражења њиховог законог дела, имају учешћа толико мало, као и примаоци легата (Тачније о овоме говори се у немач. стецишном поступку §. 220 од 2).

III. Потраживање законога дела је наследно, а може се отуђити и заложити (§ 2317 грађ. зак.). Оно може бити отуђено и заложено тек онда, кад је уговором са наследницима признато или законско постало.

IV. Тражење законога дела застарева:

1) За три године од дана, кад је овлашћени на закони део дознао, да је опоручитељ умро и кад је дознао за тестаменат, којим покојник крњи његово право;

2) Без обзира на сазнање, ако је прошло 30 година од кад је наступио случај наслеђа.

Право на закони део брачног сујруга.

У §. 2303 грађ. зак. за немачко царство утврђено је, да има право на закони део, поред сродника покојникових: деце и родитеља, још и брачни сујруг покојников.

Ради правилног разумевања овога, ваља напоменути, да је брачни сујруг по §. 1931 грађ. зак., један од најближих интестатских наследника покојникових, јер он, заједно са децом покојниковом који су му интестатски наследници у првome реду, има права да један део заоставштине наследи. По интестатском реду наслеђа, жена, кад је са децом покојниковом остала, наслеђује једну четвртину ($\frac{1}{4}$) заоставштине покојникове, а остало наслеђују деца покојникова. Кад је, пак, жена остала на наслеђе без деце, а са родитељима покојниковим, она онда дели заоставштину покојникову са родитељима покојниковим и наслеђује $\frac{1}{2}$ заоставштине.

Према овоме, кад је жена са децом интестатски наследник на $\frac{1}{4}$ заоставштине, онда је њен закони део $\frac{1}{2}$ од $\frac{1}{4}$ заоставштине покојникове; а ако је са родитељима покојниковим интестатски наследник, онда јој је закони део $\frac{1}{2}$ од $\frac{1}{2}$ заоставштине. Овако је исто и онда, кад је муж као брачни сујруг остао после жене, па се расправља питање о наслеђу заоставштине њезине.

Примери: I. А остави сина Б и удову В. његова заоставштина износи 16.000 м. онда је закони део од удовице $\frac{1}{2}$ од $\frac{1}{4}$ од 16.000=2000 м. II. А остави оца Б и удову В и заоставштину од 16.000 м. Позове за

наследника пријатеља Г. Овде је закони део удове $\frac{1}{2}$ од $\frac{1}{2}$ од 16.000 м. = 4000 м. пошто јој је, у овоме случају, интестатски наследни део 8000 м.

Кад је покојник после себе, поред детета и удове оставио и оца Г, онда у овоме случају право на закони део имају само син и удова, а не и родитељ. Он би у овоме случају, по §. 1969 грађ. зак. имао права, да тражи од наследника издржање, и то од интестатских наследника у првоме реду, а од тестаменталних, ако им је, осим припадајућег им законог дела, још што у наслеђе припало, јер наследници овлашћени на закони део, нису дужни, да дају издржање родитељу покојниковом на штету њиховог законог дела, пошто им закони део у сваком случају мора остати без икаквог отежања и ограничења.

С.

Количина законога дела.

Старо право утврђивало је закони део једноставно на четвртину онога дела, који би наследницима припао по законом (интестатском) реду наслеђа. Новела 18 претеривала је у подизању законога дела и увела је, у исто време, прогресивно срачунавање његово.

Основна је замисао ове новеле била: чији је интестатски део $\frac{1}{4}$ или више од целе заоставштине, тога је закони део био $\frac{1}{2}$ овога дела; чији је, пак, интестатски део био $\frac{1}{5}$ или и мање од целе заоставштине, тога је закони део износио $\frac{1}{2}$ овога дела.

Ово није важило само за децу и унукe покојникове, но и за претке, па и браћу и сестре његове.

Закони се део имао да рачуна за свакога, који је био на закони део овлашћен, одвојено из његовога дела, који би му по законом реду наслеђа припао — дистрибутивно рачунање. Закони се део није никада израчунавао, као што су то узимали старији правници, за све овлашћене на закони део укупно из целе заоставштине — колективно рачунање — тако, да би га овлашћени на закони део сами после могли да поделе на извесне делове.

За одређивање законога дела узимало се у обзир:

а) За одмеравање количине законога дела, убро-

јавале се све оне личности, које би биле интестатски наследници, кад не би било тестаментна покојниковог.

Овде се није урачунаво онај, који се за живота покојниковог пуноважно одрекао наслеђа, а урачунавао се, на против, онај, који је био пуноважно лишен наслеђа.

Убројавање овога није увек смањивало закони део. Оно је, шта више, и увеличавало закони део, а на име онда, кад је ексередирани (лишени наслеђа) доспео да буде по реду четврти овлашћени на закони део. Кад се ексередирани не би убројавао, онда би закони део сваког појединца износио $\frac{1}{3}$ интестатског дела, дакле $\frac{1}{12}$ заоставштине. Али, како се и он урачуњавао, онда се интестатски део сводио на $\frac{1}{6}$, а закони је био $\frac{1}{2}$ овога, дакле $\frac{1}{10}$ заоставштине.

Отуда је и била у римском праву изрека: „*ex hereditatis partem facit minuendam numerum ad augendam legitimam*“.

б) За одмеравање вредности интестатског дела узимата је за основ вредност у времену смрти покојникове.

Процена активе заоставштине вршила се по општој вредности; дугови заоставштине и погребни трошкови одбијали су се, а трошкови око ликвидације нису се ни узимали у рачун.

в) овлашћени на закони део могао је да тражи, да му тестаментални наследник положи инвентар целе заоставштине, па и манифестацију истога под заклетвом. Он је могао ово тражење нарочитом тужбом да оствари, а тако исто и кверелом или тужбом за допуну законога дела.

У немачком праву а по § 2303. гр. зак. као што се то из досадањег видило, закони део износи увек половину вредности интестатског дела наслеђа.

Израчунавање законога дела.

1. 1.) Закони је део одломак вредности чисте заоставштине. Према овоме, при израчунавању законога дела, прво се одбијају од активе заоставштине потраживања поверилаца заоставштине. При овоме одбијању не узима се у обзир ни потраживање законога дела, ни потраживање из легата или налога. Ипак има један

изузетак за претходни легат (Vorausvermächtniss) брачног супруга: он се, у крајњем случају, одбија од заоставштине, кад треба да се израчуна закони део родитеља покојниковог. — § 2311. гр. зак.

Пример. А остави као интестатске наследнике: оца Б и жену В; оба су оптерећени са легатом од по 15.000 м.; као накнадни наследник за оца Б позван је његов брат Г; Б одбије наслеђе а жена В и брат Г приме га; Б тражи пун закони део, а В додатак законне делу; актива заоставштине износи 32.000 м., од које суме долази 8000 м. на првенство женино; других дугова заоставштине нема, сем легата и брачног дела. У овоме случају закони део очев био би $\frac{1}{4}$ од $(32.000 - 8000) = 6000$ м. а женин додатак законне делу био би $\frac{1}{4}$ од $32.000 - (8000 + \frac{1}{2} \text{ од } 24.000 - 15.000) = 3000$ м.

2.) Мероводна је вредност заоставштине у времену смрти покојникове — § 2311. гр. зак. Потраживање законног дела остаје у потпуној својој висини и ако је актива заоставштине после, пошто је наступио случај наслеђа, смањена или пропала. Правило: да наследници јамче својом приватном имовином за дуг законног дела, као и за остале дугове заоставштине привремено или коначно, може у овоме случају добити велики практичан значај. Потраживање законног дела остаје по својој почетној висини и у обрнутом случају, ако је вредност заоставштине накнадно повећана.

3.) Ако у заоставштину улази какво непокретно имање, онда може покојник наредити, да се, при израчунавању законног дела, не узима добро у пуној вредности по процени, но само у вредности његовог износа (Ertragswert). — § 2312. 2311. гр. зак.

4.) Овлашћени на закони део може да тражи од наследника објашњење о стању заоставштине, па и инвентар заоставштине, осим, ако је он сам санаследник. — § 2314. гр. зак.

II. 1. Ако су више потомака покојникових и један би од њих у случају интестатског реда наслеђа имао ради изравнања да принесе нешто, што је од покојника добио, то је онда, кад се овај рачун изравнања и при одређивању законног дела потомака изведе: за-

кони део сваког потомака раван половини онога, што би му по законом реду наслеђа припало на његов део наслеђа с обзиром на дужност изравнања — § 2316. гр. зак. Услед овога се и закони део, према положају случаја, или повишује или смањује.

Пример. Удовац А дао је на име спреме својој ћерки Б. 15.000 м. а ћерки В. 5000 м; доцније лиши он наслеђа обе ћери и позове за наследника Z.; његова заоставштина износи 20.000 м. У овоме случају, кад не би био рачун изравнања, могле би Б и В да траже као њихов закони део по $\frac{1}{4}$ од $20.000 = 5000$ м. Али, кад се узме у обзир рачун изравнања, онда, у ствари, њихов закони део износи и то:

за Б $\frac{1}{2}$ од ($\frac{1}{2}$ од $[20.000 + 15.000 + 5000] - 15.000$) = 1500 м.

за В $\frac{1}{2}$ од ($\frac{1}{2}$ од $[20.000 + 15.000 + 5000] - 5.000$) = 7500 м.

При рачуну изравнања узимају се у обзир и такви потомци, који за своју личност нису овлашћени на закони део. Ако је у горњем случају А својој ћерки Б. отказао право на закони део, то њен закони део отпада, док закони део ћерке му В остаје непромењен на 7500. марака. Само такви потомци, који су се уговором о наслеђу одрекли права на наслеђе, не узимају се у обзир. — § 2316 гр. зак. одељ. 1. реч. 2.

Ако је потомак, који је овлашћен на закони део, позван као наследник свога претка, па његов закони део, по горе споменутом правилу, износи више но вредност остављеног му наследног дела, онда он може од санаследника овај вишак да тражи као додатак законеме делу, и ако би остављени му део наслеђа достигао половину интестатског дела или би га и прелазио. — § 2316. одељ. 2. гр. зак. Ако би у горњем случају узели, да је А поставио за наследницу Z на $\frac{3}{4}$ а В на $\frac{1}{4}$, онда би могла В, осим њене четвртине наследног дела, чија би вредност била 5000 м., још један додатак законеме делу од 2500 м. да тражи.

2.) Рачун изравнања, који је предузет у цели, да се потомцима покојниковим одреди припадајући закони део, отступа од обичног рачуна за изравнање у томе, што се опрема, коју је покојник дао једном потомку, може и онда узети за изравнање, и ако је

покојник при давању исте забранио, да се она доцније узима у рачун при изравнању. — § 2316. одељ. 3. гр. зак.

III. 1.) а) Ако је покојник једном овлашћеном на закони део нешто за живота поконио или иначе нешто дао, што не би подлегло принудном равнању у случају законог реда наслеђа, онда би се ово узело у рачун при утврђивању законога дела онога, који је тај поклон за живота покојникова примио само онда, ако би покојник при самоме давању нарочито прописао, да се и то узме у рачун. Ово урачунавање бива онда на тај начин, што се вредност добијенога, коју је оно у почетку имало, убројава у заоставштину, па се од овако увеличане заоставштине израчунава интестатски наследни део, и, најзад, од половине вредности овога дела, одбије вредност добијенога, те је онда новчана сума, која се из оваког рачуна добије, припадајући закони део онога, који је поклон (или што друго) примио. — § 2315. од 1. и 2.

Пример. А је платио дугове свога оца, који износе 20.000 м. и наредио је урачунавање ове суме у закони део очев; својим тестаментом одреди за наследницу своју невесту; заоставштина његова износи 100.000 м. Покојник није оставио никог другог овлашћеног на закони део, сем оба своја родитеља и онда би очев закон и део био $\frac{1}{2}$ од $(100.000 + 20.000) - 20.000 = 10.000$ м.

в) Ако отпадне један од потомака покојникових, који је потчињен принудном равнању пре или после то што је наступио случај наслеђа, онда се принудно равнање преноси на оне потомке, који су иступили на место отпалога, па било да је њихово потраживање законога дела постало тек, услед отпадања овога, било да је отпадањем овога њихово потраживање законог дела повећано. — § 2315. одељ. 3. гр. зак.

Пример. Син Б удовца А мора да пристаје да му се 20.000 м. урачунају у његов закони део; он умре пре оца А, а после себе не остави никакво потомство. Ако би заоставштина покојникова била 80.000 м., рачунао би се закони део другог сина покојнико-

вог на $\frac{1}{4}$ од 80.000 + $\frac{1}{4}$ од (80.000 + 20.000) — 20.000 = 25.000 м.

2.) Овај горе описани поступак изравнања битно се разликује од онога под II. описаног:

а) Овај се употребљава и ако је само један овлашћени на закони део и важи не само према потомцима но и према родитељима и супругу покојниковом.

б) Овај може само смањивање а никако и повишење законога дела да принесе. Ако су више њих овлашћени на закони део, неће се сва прибављања, која су потчињена принудном равнању, на један пут убројати у заоставштину, па од тако увеличане заоставштине, да се сви закони делови израчунавају. Убројавање сваког прибављања одвојено је за себе, на име, само при израчунавању законога дела онога, коме се оно и урачунава. Тако у случају под 1, према овоме, узеће се да је заоставштина 100.000 + 20.000 само при израчунавању законога дела очевог, а при израчунавању материног законог дела, узеће се, да је заоставштина просто 100.000 марака, те би закони део материн био 25.000 м. Корист од урачунавања ових 20.000 м. има само невеста покојникова.

IV. Могуће је, да покојник и при прибављању, које, по правилима под II, подлежи принудном изравнању, опет нареди урачунавање његово у закони део. Ово би се просто извршило, што би се прво закони део онога, коме је урачунавање наложено, израчунао по поступку за изравнање, па би се онда половина вредности прибављенога одбила од законога дела. — § 2316. одељ. 4. гр. зак.

Пример. А је дао на име опреме својој ћерки Б 20.000 а ћерки В 10.000 м. и наредио, да се опрема од 10.000 м. урачуна у закони део ћерке В. После смрти покојникове остале су као овлашћене на закони део обе његове ћерке и жена Г, за наследника је позван Z; заоставштина износи 40.000 м. Овди има прво да се утврди закони део Г без обзира на изравнање и урачунавање, који је $\frac{1}{2}$ од $\frac{1}{4}$ од 40.000 = 5000 м. После овога од заостале три четвртине заоставштине, што би по законом реду наслеђивања обе ћери наследиле, има да се, по поступку за изравнање,

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

утврди закони део ћерке Б на $\frac{1}{2}$ од ($\frac{1}{2}$ [30.000+20.000+10.000] — 20.000) = 5000 м. и закони део ћерке В на $\frac{1}{2}$ од ($\frac{1}{2}$ [30.000+20.000+10.000] — 10.000) = 10.000 м. и, најзад, има да се одбије од законога дела В половина вредности њене опреме од 5000 м., тако, да и њен закони део буде 5000 м. као и њене сестре.

Терет на законOME делу.

1. Ако су више санаследника оптерећена дугом на законOME делу, онда они имају да сnose тај терет сразмерно по количини њихових наследних делова. Изузетак је, кад је неко од њих постао, у место овлашћенога на закони део, наследник: онда он има терет на законOME делу у толико сам да сноси, у колико се користио прибављањем (оним, што је добио) — §§. 2320, 2321, 2322 и 2324 грађ. зак.

Пример. А је од своје жене Б раздвојен и у другом браку ожени се са В. Из првог брака има сина Г; других сродника, сем родитеља, није оставио. Он тестира овако: „моје наследнице су моја мати, а на место мога оца, кога овим лишавам наслеђа, моја ташта“. Овде мора жена В сама да сноси припадући закони део наследника Г.

2. Ако је наследник у исто време оптерећен са дугом на законом делу а и са легатом, он онда може легат да скрати на тај начин, што ће он сразмерно са примаоцем легата да сноси терет законога дела — § 2318 одељ. 1. грађ. зак. Изузеци су:

а) Ако је прималац легата овлашћен на закони део, онда наследник може да скрати легат само у толико, да примаоцу легата остане закони део. — §. 2318 од. 2. грађ. зак.

б) Ако је обрнуто, да је наследник овлашћени на закони део, онда он може легат у толико да скрати, да њему самом остане закони део — §. 2318 одељ. 3. грађ. зак.

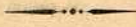
Пример. Удовац А позове као наследнике: најстаријега сина Б на $\frac{1}{3}$, своју пасторку Б на $\frac{2}{3}$ и нареди сину Б један легат од 10 0 м. Његова заоставштина износи 36.000 марака. Своме другоме сину Г не остави ништа. Овде мора наследник Б. да сноси

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

терет припадајућег закономг дела наследнику Г са $\frac{1}{3}$, дакле са $\frac{1}{3}$ од $\frac{1}{4}$ од 36.000=3000 м. Његов део очеве заоставштине због овога спада на 9000 м. Последица је овога, да он може исплату легата, који му је наложен, сасвим да одбије.

(Наставиће се).

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Кривична страна злочинства

од

Dr. Августа Фингера, проф. универзитетског

превео с немачког

Dr. АНДРА ГВОЗД ЖИВКОВИЋ

1. Суштина кривице.

A. Појам кривичног дела, урачуљивост.

Крив бити, извршити нешто кривично, скривити, значи према смислу саме речи на првоме месту утврдити каузалну везу између два догађаја; у обичном животу каже се, да је нпр. извесна животиња побегла и да је томе узрок хрђаво чување исте; густа магла или наступајућа ноћна тама бејаху криви што се је пут погрешно. Испита ли се садржина пресуде у којој се каузална веза између два момента са речју „крив“ излаже, то се онда може видети, да у овој речи лежи доказ, да догађај, који у узрочној вези са једним другим стоји, неочекивани и нежељени беше; нико међу тим не каже, ово или оно бејаше кривица што се је радостан догађај десно. Према овоме „крив бити“ значи двојако, значи: доказ каузалне везе између два момента и израз извесног негодовања у погледу онога што се је догодило а које у каузалној вези са нечим другим стоји.

Ово двострано потврђивање налази примену такође и у оним случајевима, где се због извесног догађаја кривица сваљује на човека; но излагање узрочне везе у овакој једној пресуди има још једно специјално значење; реч „кривица“ не употребљава се овде у сваком случају, ако нам неко неку непријатност, нешто што не желимо, проузрочи, већ тек онда, када један такав догађај у узрочној вези са вољом учинио-

чевом стоји. Само се на овај начин може протумачити извињење неког, да он није „крив“, јер оно што је он учинио, није хтео учинити, то се је случајно догодило.

Према овоме за појам кривице мора се узети троје:

1. Воља извесног лица мора да стоји у узрочној вези са догађајем.

2. Овај догађај мора да буде нежељени, штетан и који изазива негодовање.

3. Онај који је догађај проузроковао, мора у моменту извршења истог имати довољно свести у погледу противуречности или исту имати могао — ово не значи ништа друго до свест појединаца у погледу факата, да ће једна таква воља, односно вољна делатност и од стране права, или што је и обично, и од стране правних другова, међ којима се живи неодобрена бити.⁴⁾

Мишљење, да у појам кривице има да дође још и свест кривчева у погледу казнимости самога дела, не може да важи за кр. зак. аустриски с погледом на § 3. Према наређењу овога параграфа и § 233 кр. зак. кривица не извињава незнање закона, чиме закрнодавац мисли на незнање извесне норме; законодавац је овим хтео једино да утврди, да доказ,

4) Са свим је другог мишљења Лист. Кривица је према његовом мишљењу „фактична одговорност за извршено кривично дело“ или што би било исто, крив је онај, кога у самој ствари закон као таквог за извршење дела, одговорним чини. Ову одговорност изводи закон на основу двеју претпоставака: 1. урачуљивост извршиоца и 2. урачуљивост последице т. ј. да је као таква законом припрећена. Закон сматра сваког оног да је за посл-дицу крив, противу кога се казном извештан успех постићи може, пошто се исти успех самом казном опредељава, он је њоме детерминисан. Према овом Листовом мишљењу је свакојако само нормалан човек урачуљив али нормална опредељеност једног човека је релативна и тако према конзеквенци Листовог мишљења, он не прави разлику између наредбе управљене противу једнога по опште добро опасног духовно оболелог и једног обичног злочинца. „Разлика између казне којом се друштво од једног непоправног злочинца осигурава и чување од једног по опште добро умно оболелог, не само да је практично у суштини својој немогућа већ у сваком погледу мора се у основи својој одбацити“. Овоме противно, ја се морам чврсто држати оног мишљења, да није свако урачуљив, кога закон, — јер је исти казном или казни сличним средством као нормалан означен — за таквог овом наредбом означава, већ само онај који је горе у тексту означене претпоставке испуњава, а које закон не ствара већ једино као пронађене, односно дате, констатује. Околност, да се између урачуљивих и не урачуљивих не даје сигурна граница повући, не износи ништа противу тога, да се једна таква разлика не може правити. Упоредо с разликом између урачуљивих и неурачуљивих иде и разлика између казне и наредбе противу умно оболелих; суштанствена разлика постоји у томе, да је негодовање једино казном а не и наредбом противу умно оболелих у погледу недозвољених радња људских изражено.

оптужени је закон познавао, није у сваком случају потребан, јер апелата на факта у погледу незнања закона није вероватна. Но законодавац је овим сажаљевајући једно опште правило створио.

II. *Урачуњљивост*. Урачунавати, значи судити, да је нешто што се догодило, људском вољом проузроковано. Урачуњивост извесног дела према последицама или садржини истог у односу наспрам заслуге или греха извесног лица садржи поред логичне пресуде, да је извесна последица резултат вољне делатности извесног лица, још и пресуду у погледу вредности или невредности самога дела, односно његове последице. С обзиром на вредност или невредност онога што се догодило, на одношај овога са извесним лицем, говори се о урачуњивости нечијој у погледу заслуге или греха т. ј. вредност пресуде у погледу онога што се догодило јесте вредност тога човека који је исти догађај хтео и проузроковао. Суђење човеково почива на извору процене онога што се догодило. Према овом је само онај добар, чија је воља као извор добра и онај хрђав, чија је воља као узрок хрђавог призната.²⁾

Урачуњивост је или морална (*imputatio moralis*), када је неко оно што је проузроковао, односно хтео проузроковати, испитао у односу наспрам себе са гледишта етичких прописа или правила (*imputatio iuridica*), када иста следује у односу наспрам правних прописа а која двогубо од важности може бити: 1. Правни прописи могу урачунавањем на пресуду утицати а која међу тим узрочну везу између онога што се догодило и једног човека потврђује (формални утицај); 2. правни су прописи основа за одобравање или неодобравање онога што се у пресуди као такво износи (материјални утицај). Последњи моменат садржи метеријалну и етичку урачуњивост, први пак моменат је карактерна црта правне урачуњивости. Кад право при проналаску извесних карактерних знакова заповеда да се извесна кривица или бар један део исте има да призна, онда то долази у област првога момента.

Појам правне урачуњивости који се често поред оне у погледу делатности у кривичном праву употребљава, ра-

²⁾ Упореди Макса Мајера „Кривично делање и његове врсте“ стр. 24: под субјективном урачуњивошћу се не разуме ништа друго, до пренос пресуде у погледу извесног дела на проузроковача истог. Вредност дела је на рачун вредности извршиоца истог постављена и то било у његову корист или његову штету. Упореди и Биндинга, прописи II. стр. 41.

зумева се често са овом последњом у истоме смислу и често између ове две врсте урачунљивости разуме она у погледу делателности, с обзиром на извесно конкретно дело извесног лица које га као такво терети. Редовно урачунљив би према томе био онај, који би у самој ствари био способан, да извесно дело као кривично учини. Препоручује се у кривичном праву, да се ова два појма идентификују, те како би се лако могла правити разлика између оних лица којима или због година старости или других узрока, а с обзиром на њихова субјективна својства, способност за чињење кривичних дела недостаје и лица која у опште потпуну способност за извршење кривичних дела имају, а која су једино с обзиром на особите прилике у времену извршења дела за овај тренутак и ово дело кривично неодговорна. Прва су лица неспособна какво дело да изврше, друга су способна, али им се дело не може урачунати.

III. Свака противуправна радња има две стране: спољну страну онога што се догодило и унутарњу страну његову т.ј. вољу, на основу које изгледа, да је извесно лице на урачунљив начин извесно дело извршило. Прва је страна друштву намењена и у њој лежи главни узрок, зашто извршилац извесног дела има да се гони. Субјективна страна показује нам увек вољу која често не стоји у сагласности са захтевима прописа.

Захтев, да се оно што се је у спољном свету догодило, само у онолико урачунати има, у колико се је исто вољно као такво хтело учинити, доводи на закључак, да се у недостатку сагласности онога што се је догодило и онога што се у самој ствари, вољно, хтело извршити, томе мора врло велика важност приписати. Не сме се порећи, да је у погледу чињеница које друштво штете, са свим свеједно, да ли се је противуправни догађај вољно или не вољно извршио. (Друштво је за једног човека сиромашније, било да је смрт истога вољно или извињавајућом непажњом проузрочена) и да овај моменат у данашњем кр. праву у неколико с обзиром на тежину саме последице казну поштрава, без обзира, да ли је та последица већом кривицом учиниоца произашла. Етичка оцена кривице ни у ком случају не сме да буде промењена с кривично-правном.³⁾

³⁾ Тако исто Колер у кривично-правној расправи. Бенске св. 14. 1898. год.

Тако исто увек све више и више развијено крив. право наших дана захтева поред објективних услова повећане казнивости још и пресумцију кривице т. ј. кривично право узима неоправдано, да је при постојању извесних претпоставка кривица извесног лица утврђена. При овом се не сме рећи да кривич. право томе циљу тежити треба да „правна заштита казне при престанку кривице границу своју налази“⁴⁾ и да се с усавршавањем друштва казна у етичком одношају овоме циљу све више и више приближује.

IV. Питање у погледу урачуњивости мора са свим независно од питања у погледу слободне воље решено да буде. Право као практична наука, задовољава се искуством постојећих факата, да су на дела појединих индивидуа прописи законски, који иста изближе карактеришу и зло којима се непослушност наспрам истих прописа прети, од утицаја. Ма како чудновато изгледало, мени се чини као најправилније тврдити, да готово свако ново учињено злочинство садржи у себи мотив у погледу оправдања кривичне претње на исто јер се у опште сваки злочинац труди, да своје дело сакрије, да се казне курталише, да дакле казну као једно зло избегне. Самим извршењем злочинства мора се дакле закључити, да циљ кривичне претње у једном оваком конкретном случају није постигнут, с друге стране пак, да се казна избегне и тако тиме да се у неколико на исту људским делањем утиче. У овој су тачци детерминисте са индетерминистима једног и истог мишљења. Ова сагласност задовољава потпуно кривично право, онако исто, као што је то случај на пољу техничких наука у погледу употребе моторске снаге према досадашњем учињеном искуству, без обзира на свађу која постоји у погледу суштине електрицитета.

Б . Основи са којих је урачуњивост искључена.

а) *Принуда.*

Урачуњивости нема, када се једно дело не може довести у везу са вољом учиниоцем. Овакав случај на првоме месту заступљен је онда, када је неко под притиском несавладљиве принуде морао да дела. Принуда у опште може се у двојакој форми појавити : као психичка и као физичка. Онда се мора још и то споменути, да се једна оваква принуда може извести

⁴⁾ Сојферт, извешће интернационалног криминалног удружења.

УНИВЕРЗИЈСКА БИБЛИОТЕКА

једино противу оних који су у стању вољно да делају и да према томе једна таква радња под притиском принуде, не сме им се у кривицу урачунати.

Способне личности могу путем психичке или физичке принуде у погледу извесних кривичних дела опредељене да буду. Оба случаја ових двеју принуда разликују се једна од друге у томе, јер психичка принуда, као елеменат при добијању воље у погледу нечег, извесну улогу игра, она је дакле од утицаја на вољу извесног лица, док међу тим физичка принуда, добијање воље или вољно делање извесног лица немогућном чини. Као основ, са које се урачуњивост као искључена има узети, јесте физичка принуда. У свима тим случајевима психичке принуде, привидни злочинац је пролазни објект и предмет — за извесну делотворну радњу која лежи изван његове личности; принуђени се у оваком случају узима у обзир као предмет а не као подмет свога делања; противу правни радња, оно дакле што је оно у самој ствари привидно учинио, стоји у каузалној вези са покретом његовог тела али не и вољом његовом и према томе, он за исту не може ни у ком случају одговарати.

б. *Заблуда.*

Заблуда је несугласност преставе са оним фактима, на које се иста односи, другим речима, несугласност између преставе и истине и то: било да нешто што се преставом за истинито држи, у самој ствари не постоји или обрнуто, да нешто што се оспорава, у самој ствари постоји или да замишљени одношај између двеју или више престав у самој ствари правоме одношају не одговара. Овај одношај може опет бити између два предмета или истоме може предметност у толико да оскудева, у колико су предмети на одношај између себе путем искуства и помоћу апстракције и општности добивених чињеница упућени. Строга деоба заблуда на оне, које се као такве не могу узети, не може се лако извести. Заблуда се не може такође делити на заблуду опажања и заблуду расуђивања, суђења, јер и најпростије опажање које у погледу извесног делања предузето буде, у исто је време суд; за овај суд, ово суђење као претпоставку извесног делања је свакојачко свеједно, да ли нпр. кратковиди А. постојећи плод на дрвету држи за крушку, док је међу тим исти у самој ствари јабука или нпр. В. који изванредним видом располаже, са врло велике даљине перципирајући јабуку,

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

мисли да је крушка, јер се у његовом субјективитету неправилна престава у погледу својства крушке створила, пошто није могао да прави разлику између својства крушке којом се иста од јабука разликује.

II. Заблуди се у области кривичног права врло велика важност приписује; кривично право има увек посла с људима. Делати значи извршити извесну промену у спољноме свету према извесној престави. Онај који дела, дела према извесној слици коју он у погледу света има, дакле у одношају његовом према другом чему; нападајући човек дакле на спољни свет он доводи у самој ствари праву енергију, односно праву снагу у извешан одношај а не ону која вероватно одговара његовој слици у погледу спољнога света. Постоји ли каква разлика између спољног света и слике коју он у својој глави има, то се онда могу неизлечиме последице непотпуног безазленог делања појавити.

Човек може да дела, али он треба право да дела т. ј. њему треба да је одношај његовог делања у погледу права потпуно јасан и са истим док је у потпуном складу потврди да је извесно делање у складу са правом, да је дакле у границама законских прописа, а резултат извесног расуђивања, чији је саставни део с једне стране правни пропис, с друге стране пак слика самога дела; ко стоји пред извесном делателношћу, мора исту у одношај наспрам правних прописа да доведе. Правилност једног оваког расуђивања послова на правилности оних саставних делова; закључак, односно расуђивање онога који дела, биће неправичан, лажан, у заблуди, ако је исти у погледу оних саставних делова нетачан, ако постоји заблуда у погледу важности и пространства правног прописа, ако је он дакле у заблуди у погледу своје делателности према горе наведеном мишљењу. Према томе дакле, у погледу расуђивања односи на онај први саставни део или други, разликује се иста на правну и фактичну заблуду а која деоба има значење једино у томе што је правна заблуда у већини случајева извињавајућа.

III. Узме ли се наше мишљење као правно т. ј. да право делати, значи, испитати одношај између делања с једне и права с друге стране, довести у склад једно с другим и да право ни од кога ништа више захтевати не може до то, да сваки сходно прописима права дела — то онда излази, да је за питање

кривице са свим свеједно, у коме је од горе поменутих момената основа заблуде извршиоца извесног дела дата.

Овоме се још мора додати, да је строга деоба између правне и фактичне заблуде у многим случајевима тако рећи немогућа, нарочито због тога што се право у самој ствари ни на што у везу довести не може, да на фактичне одношаје наћи, изгубити, украсти, оружје, средство за штампање и т. д. Све су то фактички као и правни појмови и са свим је право, односно својевољно, када извесна заблуда у погледу ових појмова постоји, да ли ће се о истој као фактичној или правној заблуди говорити за чије су тумачење горе означени појмови од големе важности. Са свим је својевољно нпр. да ли ће се неке, који без дозволе надлежне власти какав аутографски апарат (§ 327. крив. зак.) као штампарску машину држи, приписати фактичка заблуда или заблуда у томе, до које границе законски пропис силу своју има и да ли се истим забрањује и држање штампарских машина без дозволе надлежне власти. У таквим случајевима не помаже често употребљавани начин обавештења: да ако је неко у погледу каквог аутографског апарата у заблуди, јер мисли, да је иста штампарска машина, да тада фактична заблуда постоји, не зна ли пак он, да се без дозволе надлежне власти аутографски апарат не сме држати, то се онда налази у т. зв. правној заблуди. Поседник аутографског апарата такође не зна, да је за држање истог потребно одобрење надлежне власти, јер он исти апарат не сматра као штампарску машину, он је у заблуди у погледу права само толико, јер се заблуда његова односи само на факта, од којих обим законских наређења зависи.

Такође и они који деобу између правне и фактичке заблуде потпуно признају, хоће у извесним приликама заблуду у погледу извесних претпоставака казнимости дела нпр. заблуду у погледу прописа грађанског права, у фактичку заблуду урачунају а као правну заблуду која не извињава посматрати је једино у погледу забрањености или незабрањености дотичне делатности. Заблуда у погледу казнимости извесне кривично забрањене радње мора се управо за неважећу узети.

Неотесано захтевање, да правна заблуда не сме и не треба да извињава, хоће тиме да се правда, што се правни ред при вршењу својих прописа и при задобијању важности у погледу истих не може да доведе у зависност од воље по-

јединаца; овом се примедбом не увиђа, да се позив на правну заблуду са фактички пронађеном заблудом не слаже. Наука о неважности правне заблуде губи према овоме сву оштрину своју, јер готово за све важније приватне случајеве извесних делателности противуправност фактички у народној свести чврсто почива, а у погледу којих је забрана код појединаца ма и под најпримитивнијим животним одношајима бар у неколико позната⁵⁾).

IV. Аустриско кривично право држи се чврсто деобе између правне и фактичке заблуде и оглашава последњу за извињавајућу а прву за неизвињавајућу. Незнање кривичног законика никога не извињава (§ 3.) Овим није само речено о незнању у погледу казнимости извесног дела већ као што се из додатака к § 3 од 1803 год. и § 233 види и незнању у погледу норме и забрањености дотичног дела. С овим наређењем стоје привидно у сагласности и она § 2 под е и f а која се на фактичку заблуду односе; у самој ствари она су са свим противна једна другој и благодарећи том контрасту, донесена су многобројна решења највишег земаљског суда која овај контраст потврђују.

Са станишта постојећег права мора се приметити: 1) заблуда у погледу важности и пространства извесне норме не извињава, 2) заблуда у погледу казнимости извесне делателности не извињава, 3) заблуда у погледу фактичких одношаја извињава, ако се је у извесном релевантном, моменту од важности догодила⁶⁾. Узме ли напротив извештај учинилац у

⁵⁾ Тако исто Ламаш у своме предавању стр. 20. Код великог броја тежих кривичних дела је урачуњивост оптуженог претпостављена а чије се тврђење, да није знао у погледу казнимости свога дела, не сме узети као безвредносни изговор. Код извесних престопа и истуза, такође и код извесних злочинстава, чији је извор више мање у каквом позитивном статуту или норми каквог етичког закона, не може се једној таквој примедби безусловно свака вера одрећи. § 3. би и сувише далеко забраздио, када би се категорички узело: незнање позитивног законика у погледу злочинства, не може никог да извини — па према томе огласити и онога за крива који је потпуно у исправност своје делателности уверен.*

⁶⁾ Мишљењу Ламаша на дотичном месту страна 20., да аустриски законодавац за други део кривич. законика није пресумицију у погледу познања закона изложио, не могу да се сагласим. Кривични законик не захтева, да се другом одељку § 233. пресумиција у погледу познања законика, као што Ламаш мисли, доведе у везу са означеним претпоставкама, јер се у § 233. кр. зак. само једно оснивање, оправдање реченице која се благодарећи свом „дакле“ из ранијих саставака да извести: да незнање овог кривичног законика не може никог да извињава. Ово оснивање у § 233. кр. зак. не показује ништа, да је кривич. законик из године 1803 у § 1. нешто слично томе оправдању садржавао; аустриском кривичном законнику нису такви делимично јасни, делимично и оправдани

заблуди, да је извесна правом дозвољена радња противу-правна, то се исти неће због исте казнити, ако је он исту једино из разлога тога предузео што је иста противуправног карактера (Putativdelict). Кривично право казни једино она злочинства која су кривичним законом предвиђена; учинилац не може дати ову важност оним радњама, коју оне немају на основу закона.

V. С погледом на фактичку заблуду мора се још у појединости споменути:

1. а) Несагласност између преставе о радњи и слике која је у самој ствари требала да буде, постоји у извесном моменту који је за стање чињеница у погледу извесног злочинства од важности (неко је приликом лова пуцао на човека мислећи да је дивљач), овде је урачуњивост долозног извршења дотичног злочинства искључена, а према приликама може кулпозна кривица да се узме; у исту категорију може да се стави случај, када неко нпр. из незнања прописа грађанског права туђе ствари себи присвоји, мислећи у моменту присвајања да су његове (§ 2 под е).

б) Несугласност може у томе да се састоји, да се из једнога дела, које је с потпуним разбором како у погледу истог тако и у погледу његове последице од стране учиниоца извршено, не појаве жељене последице; како се последице не могу приписати намери учиниоцевој (односно кулпи његовој) § 2. под f. У појединим случајевима законодавац условљава тежу казнимост једино од тога, да ли се је извесна последица појавила или не, те је према томе оскудица у погледу предвиђања без икакве важности по казну.

в) Несугласност се може у томе састојати, да учинилац у заблуди држи, да су сви momenti извршеног кривичног дела дати, који га у погледу предузетог дела потпуно правдају. Извесно лице верује, да је противуправно нападнуто и држи у заблуди, да је у нужној одбрани, отац верује, да има узрока своје дете да каштигује. И овде не лежи долозно извршење дотичног дела, али се може узети да је исто кулпозно извршено.

предговори страни; упореди нпр. § 431 реченицу прву, § 434 кр. зак. Ово се објашњава из форме коју је аустриски законодавац за своје кривично право изабрао а особито која је у години 1403 оштро изложена; закон требаше, као што се Цајлер изражава, да буде: „један за све образоване грађане разумљиви пропис, одакле би они јавну заштиту свога права и важније дужности под претњом казни у погледу тога, која се дела не смеју чинити, могли и требали да упознаду“.

2. а) Кривично правна је заблуда у погледу извесних факата без важности, ако исто не сачињавају елеменат стања чињеница и ако иста ни у колико не утичу на казниност са-мога дела; тако нпр. ако претпостављена последица извршиоца наступи на са свим другом путу а не на оном, на коме се иста желела. Н.пр. Х. нанишани на В у намери да га убије, В. скочи у страну, у намери да се спасе, падне у амбис и тако погине; А да В-у отров, В. не умре од отрова већ од страха што је отрован; умре од капље.

Одступање између једне такве фактичке последице и последице коју је учинилац замислио био, не сме толико далеко да иде, да узрок наступеле последице не лежи у радњи учиниоцевој већ у једној другој са свим особитој и од узалудног учиниоца независној појави. (Ближе о овоме у одсеку о каузалној вези).

б). На сличан се начин (аустр. кр. зак. у погледу убиства с предумишљајем § 134) има решити питање, од какве је важности то, када се наступила последица десила на са свим другом предмету а не на оном, на коме је учинилац једног таквог дела желео. Овде се хоће разлика да прави између *error-in-objecto* и *aberratio ictus-a*, где се о првом говори у оном случају, где је заблуда у извесном моменту, који је у погледу изостанка воље од големе важности, а о другом онде, где је заблуда у погледу самог оживотворавања, извршења воље.

а. Према овоме је *error in objecto dat*, кад А, који хоће да убије, у помрчини пуца на У а кога за Х међутим држи. Ова промена између Х и У играла је извесну улогу при образовању противуправне воље, јер фактичка воља је управљена противу У и извршено дело одговара потпуно истој; за правну оцену садржине извесне воље је са свим свеједно, да ли је намера за убиство управљена на Х. или У.

В. *Aberratio ictus* би се могао узети, кад би при извршењу дела због забудног расуђивања у погледу одношаја у спољном свету наступила последица код једног учиниоцу са свим нежељеног предмета. Пуцањ који је од стране А. противу В. управљен, није правилан, јер истим погађа не В. већ С. Овде се дело учиниоца са целокупном сликом замисли учиниоцеве у свима правним релевантним тачкама слаже, те је према томе заблуда без важности.

Аустр. кр. зак. је изрично у §. 134 казао, да *aberratio ictus* у погледу убиства с предумишљајем апсолутно ништа

не помаже. Исто важи за сва друга злочинства, изузев оних случајева, где је то самим појмом наређења у погледу стања чињеница изрично казато.⁷⁾

Одступи ли напротив дело у погледу својих релевантних тачака од преставе, то је онда за толико заблуда од важности; тако се нпр. има Х. због обичног а не убиства сродника, због повреде тела а не због издајства отаџбине осудити, јер у место што је хтео У убити, он убије случајно свога оца; или у место што је хтео У да повреди, он нападне случајно на свога владоца.

2. Врсте кривица

А. 1. Хотичност

И. Хотичност је престава у погледу извесног дела које има тек да буде, то је психичка чињеница (психички фактистина) која се састоји једино из елемената преставе, а која путем чувственог излагања истих (престава) садржи оно што је за будуће образовање воље потребно. Хотично делати, значи делати по извесној у напред створеној слици — имати воље у погледу извесне делатности — створити извесну слику света, извршити нешто реално према преставама онога који дела, а у онакој форми, какву је у напред замислио. Хотично делање се састоји из елемената воље и елемената преставе.

1. Оно садржи елементе воље, јер исто у самој ствари и није ништа друго до једна врста вољне делатности.

2. Хотично се делање одликује тиме, јер исто почива на основи једне у напред скројене слике, слике у погледу самога дела (елементи преставе). Ове се престава односе:

а.) на покрет тела који има да се изврши [ове престава дугим вежбањем покрета тела постепено ишчезавају — војник који је извежбан, на заповест свога старешине врши читаву врсту комплицираних покрета тела, без да је о појединим покретима што мислио — престава су једино више мање у делатворној свести дале, док у почетку вежбања, мораше сваки покрет, да би се онако као што треба извршио, тачно прво да га замисли];

б.) при извесном делању, при коме покрет тела није

⁷⁾ Тако исто Лист у својој теорији стр. 156; Ламаш у својим предавањима стр. 36. Са свим другојачије Јанка у својој теорији стр. 103 и т. д.

последњи циљ истога, на даље промене у спољноме свету које се као последице тога појављују.

3. Онај који дела, зна, да ће његов покрет тела бити узрок оне последице коју он радњом својом постићи жели [суд, логични елеменат].

Елементи преставе могу или да буду дати или да их свим нема; напротив суд, који се као трећи елеменат хотичне делатности сматра, може да се п јави у веома различитим формама.

Ако онај који дела у спољном свету, дела једино из узрока, да би извесну последицу створио, то може у своме расуђивању са већом или мањом сигурношћу увидети, да ће његов делање бити узрок дотичне последице и тако се овом приликом може поставити питање, да ли су модалитети различитог расуђивања од важности у погледу хотичног делања.

а.) Држи ли учинилац извесног кривичног дела за сигурно, да ће се његовим покретом тела извесна последица појавити (аподиктичко расуђивање), то се онда последица има сматрати као хотична па ма било расуђивање његово неправилно. Последица се као хотична има узети у овом случају и онда, када је злочинац и жели. Из садржине воље не може се издвојити оно што се је као последица делатности која се од учиниоца хтела извршити, увидела. Неће ли и не жели ли злочинац последицу, то онда он неће хотично дело ни извршити, јер зна, да ће исто узроком нечега другог постати.

Држи ли пак злочинац као сигурно, да се покретом његовог тела извесна последица неће и не може појавити (аподиктичко негирајуће расуђивање,) то се онда таква последица, ако би расуђивање лажно било, не може истоме као хотична урачунати.

б.) Држи ли злочинац за вероватно, да ће последица наступити, то се онда иста има као хотична сматрати, ако је злочинац делао једино из разлога тога, да би исту постигао или када исти дела, у намери, да какву другу последицу изазове, но с ризиком, да се вероватно и ова десити може.

Нада ли се пак, да се једна таква последица избећи може (негирајуће проблематично расуђивање,) то му се онда, ако би он, знајући, да ће једно такво делање његово бити узрок последици, од истог одустао, таква последица не може као хотична урачунати па ма такво расуђивање његово и погрешно било.

II. Појам хотичности је, као што то Меркел с правом карактерише, у погледу етичком и правном без икакве фарбе; добра дела могу се онако исто хотично извршити као и зла.

Извесно кривично дело има се узети као хотично, ако је учинилац истог у моменту извршења ове карактерне знаке његове појмио и желео. У појам хотичности долази још и свест у погледу противуправности једног таквог делања.⁸⁾

III. Хтети и желети морају се разликовати; не може се нешто хтети желети, што се није у стању остварити; поље на коме се хотење распростире је врло променљиво, зависи све од снаге дотичне индивидуе и могућности, да се иста стави у службу спољне природе. Ја хоћу данас да путујем, постанем ли сакат, то се онда то моје путовање мора из области моје воље, мога хотења издвојити. Такође не могу ја нешто да нећу, када то не лежи у области. Ја не могу мога непријатеља са овога света смаћи, ако га наговорим, да се подухвати каквог дугог пута, у очекивању, да ће на истоме крај своме животу наћи, јер моменти, од којих ова последица зависи, не леже у кругу моје делателности.

IV. Од хотичности мора да се разликује намера као воља управљена на извесну последицу. Намера садржи у себи преставу и потврду последица која се има путем унутрашњег покрета — унутрашње делателности (активитета) остварити. Разлика између хотичности и намере је релативна; учинилац хотично жели изванредан моменат каквога дела, који стоји у одношају наспрам других који се као намеравани означити могу. Крајна тачка дотичне врсте дела је активитет - унутарња делателност извесне индивидуе а који се у самој ствари као главни моменат сматрати има; рефлектирајући у свести учиниоцевој, ова се крајна тачка дотичне врсте дела зове мотив, повод или узрок истога. При оживотварању намераваног дела изгледа овај моменат као последњи који у психичком процесу душе учиниоцевој први беше. Ко се подухвати извесног пута, у намери, да свога пријатеља види, томе је његово делање опредељено самим тим виђењем, односно ра-

⁸⁾ Са овим неће да се тврди, да злочинац тог хотичног дела, мора у исто време поред жељене противуправне последице још да жели, да иста правну повреду изазове. Учинилац извесног дела врши исто хотично, ако увиђа, да је исто узрок последици. Овако хотично делање је од правне важности услед тога што злочинац зна, да је исто противуправно; према овоме, воља се учиниоцева односи једино на дело, односно његову последицу; противуправна воља је пак у друштву сазнања што се тиче одношаја између дотичног дела и правних прописа.

дошћу, да истога види и то је мотив, разлог његов. Путовање је хотично предузето с намером, да се до куће пријатељеве стигне и ово предузеће је такође хотично, у намери, да се пријатељ тамо потражи.

Кад, тражи закон на извештан хотично предузети елеменат каквог делања извесну последицу, с обзиром на намеру учиниоачеву; једно и исто ограничење слободе извесног лица може кривично од различите важности да буде што зависи од намере учиниоачеве: у цељи нпр. крађе, полне насладе и. т. д.; у овоме је погледу деоба хотичности од намере од врло велике важности.

Хотична делателност може све до потпуног извршења намере да траје, но она може и пре ове тачке времена да престане; ово се догађа, када онај који је своју енергију у покрет ставио, не мора више да дела а да се тим покретом ипак извесна последица постигне. Онај који дела, очекује, односно сматра у оваквом једном случају, да ће последица, за коју су његови интереси скопчани, сама по себи доћи и то са свешћу, да иста, ако се појави, у узрочној вези са његовим делањем стоји. Тек с наступањем последице, његова се је намера остварила.

V. Аустр. кр. зак. (§ 1.) означава *dolus* као замисао, суђење у погледу зла које је с злочинством — кривичним делом — скопчано. Према овоме а на основу аустр. права у појам „хрђава хотичност“ долази:

1. Елеменат преставе који је законом ближе опредељен с речима: „замисао у погледу зла“; злочинац мора, ако му се у опште хоће извесно злочинство као *dolus* да урачуна, зло при извршењу дела да замисли, односно себи представи.

2. Елеменат воље, јер злочинац мора у напред да се реши, да једно такво замишљено зло изведе.

Према аустриском праву је хотичност карактерна црта злочинства у ужем смислу, као када кулпозних не би било. Напротив има како долозних тако и кулпозних преступа и иступа; они могу такође противуправни бити. § 238. кр. зак. садржи у погледу овога извесно тумачење према коме је за преступ или иступ потребан само тамо *dolus* или извесна штета, где је то закон изрично захтевао.

Примедба: У погледу терминологије аустр. кр. зак. има се приметити, да исти употребљава у смислу хотичности час реч хотично, час намерно нпр. § 89 намерно рушење; § 139

намерно невршење; § 144. намерно.... предузме; § 163 на-
мерно допринесе; § 214. намерно... препречи; § 289 намерно
сакривено држи; § 299 намерно прећути; § 319. намерно
штећење и т. д. За хотичност употребљава још и израз: зло-
намерно: § 317, 411. Намера и хотичност морају се строго
разликовати у случајевима, у којима при једној и истој хо-
тичности различите намере, различите карактеристике разли-
чите карактеристике различитих злочинстава образују, упореди
§§ 93 и 98; 90 и 96 и т. д.

(свршиће се)

О НАДЛЕЖНОСТИ НАШИХ ВОЈНИХ СУДОВА

написао

ГОЈКО ПАВЛОВИЋ

аудитор-мајор

Питање о надлежности војних судова јесте једно од најзаплетенијих питања, како у науци војног кривичнога права, тако и у војном кривичном законодавству. Ова заплетеност и тешкоћа долази услед сувишне разноликости права оптужених и услова, који се односе на начин њиховога суђења; јер надлежност војних судова зависи и од тога, да ли је стање редовно, мобилно или ратно, да ли се војска налази на територији своје државе или је прешла границе, а тако исто и нарочити карактер кривичног дела утиче на одређивање надлежности војних судова: једнима се делима вређају искључиво одредбе војног казненог законика, другима општи казнени законик; у једном случају кривично дело врше само војна лица, у другом пак војна лица у саучешћу са грађанским лицима. Све ове околности, као што рекох, питање о надлежности војних судова чине сложеним и заплетеним. С тога ћу се ја потрудити, да ово питање детаљно разрадим, у колико ми допуштају простор листа и време.

I.

Обим надлежности војних судова у погледу кривичних дела.

Војна правна наука.

Питање о надлежности војних судова у погледу кривичних дела, које је од веома великог значаја за војничке интересе, јесте једно од питања, које на се

привлаче највећу пажњу друштва и законодавца и која ни у литератури нису пречишћена. Суштина овога питања у главном састоји се у томе: *да ли треба надлежности војних судова ограничити само на војничка кривична дела или се надлежности војних судова мора простирати и на општа кривична дела.*

У војној правној науци данас постоје у главном три система у погледу овога питања.

По првом систему, војни судови су надлежни не само за војничка кривична дела, но и за сва, без изузетка, општа кривична дела, која су извршила војна лица.

По другом систему, који је у основи противан првом, војни судови су надлежни само за војничка кривична дела, а за општа кривична дела војних лица надлежни су грађански судови.

По трећем систему, тако званом *мешовитом*, војни судови надлежни су осим војничких кривичних дела такође, са неким изузетцима и за општа кривична дела, која изврше војна лица. По овом систему у исто време, при извесним условима, простире се надлежност грађанскога суда на војничка кривична дела.

Први систем за данас не примењује се ни у једној држави, а нема присталица ни у војној правној литератури, док последњи мешовити систем, као што ће се то видети из даљег излагања, преовлађује у савременом војном законодавству.

Што се тиче другог система, по ком се надлежност војних судова простире само на војничка кривична дела, он има присталица у неким политичким круговима западне Европе и у литератури. Овако ограничење надлежности војних судова предлажу само за време рата, пошто тада, усред ванредних ратних прилика надлежност војних судова мора се проширити и на општа кривична дела војних лица, за која су надлежни војни судови. Суштина овога гледишта, по коме се надлежност војних судова ограничава само на војничка кривична дела, састоји се у овом. Ако би се војном суду дало да решава и општа кривична дела војних лица, он би за њих био привилегисан суд, који би противуречио начелима једнакости свих пред законом; надлежност војних судова као изузетна, иза-

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

звана нарочитим потребама војничке службе и дисциплине, треба да допуњује општу надлежност, а не да дејствује упоредо са њом, услед чега војно лице, које и на служби остаје грађанин државе, мора одговорати пред општим грађанским судовима за нарушење опште казног законика; чланови војних судова који се узимају из реда војних лица, компетентни су за решавање војничких кривичних дела, али могу наићи на тешкоће при решавању општих кривичних дела услед недовољне спреме и искуства; најпосле при решавању општих кривичних дела, војни судови, полазећи с друге тачке гледишта, могу доносити одлуке, које би се у основи разликовале од одлука грађанских судова о једним и истим кривичним делима, услед чега подобни случајеви могу да повуку за собом различне казне, што се ствара неједнакост у вршењу правосуђа. Због тога неки, полазећи са гледишта, да нека војничка кривична дела, која су предвиђена у војном казном закоником, могу извршити и грађанска лица, као нпр. издајство, шпијунажа, крађа оружја и других предмета наоружања, грабеж, рушење војничких здања и т. д. пред лажу реални (стварни) систем одређивања надлежности војних и општих — грађанских судова. По овом систему, под надлежност војних судова потпадају сва војничка кривична дела, ма ко да их изврши т. ј. војна или грађанска лица; а под надлежност општих грађанских судова потпадају сва општа кривична дела, па ма да су их извршила и војна лица. Присталице овога система тражећи да се грађанска лица предају војном суду за војничка кривична дела, мотивишу ово своје гледиште тиме: што слобода грађана и њихова независност неће бити нарушена, што ће они, који предузимају ма шта противу војске, знати чему себе подвргавају; што они не заслужују сажаљења; што су сами криви, ако буду предати војном суду; никакав казнени законик није ограничавао оне, који га поштују, војни ће суд, боље него ико други, знати да оцени тежњу и озбиљност кривичног дела издајства и шпијунаже и одредити ону казну, коју извршиоци буду заслужили.

Из овога се види да они, што хоће да ограниче

војну надлежност само на војничка кривична дела, полазе у главном од општих правних правила; не обзирајући се на интересе војничке службе и дисциплине, чиме се једино и може објаснити потреба војних судова. Међу тим, општи погледи чак и с чисто теориске тачке гледишта могу имати значај само тада, кад потпуно одговарају животним интересима и потребама оне средине, на коју се односе. Осим тога, питање о одређивању надлежности војних и грађанских судова није тако просто као што неки мисле. Овде пре свега настаје тешкоћа односно разлике појма општег и војничког кривичнога дела. Ма да под војничким кривичним делима треба разумети само она дела, којима се руше специјалне војничке обавезе и према томе могу бити извршена само од стране војних лица, као што је повреда стражарске службе, ипак оваквом одредбом кривичнога дела не ограничава се ни једно законодавство. Сви војни казнени законици војничким кривичним делима сматрају и тако звана *квалификована* војничка кривична дела т.ј. она, што по својим карактерним особинама, ма и да припадају општим кривичним делима, но за које законодавац, у тежњи да очува интересе војничке службе и дисциплине, одређује нарочите казне, које се разликују од казни одређених општим казним законима. Тако, нека законодавства уносе у војни казнени законик крађу војних државних ствари од стране војних лица својим друговима, војним лицима. Према томе, са практичке стране, војничким кривичним делима сматрају се она, што су предвиђена у војном казненом законуку, па ма каква била природа ових дела. Ну овака формална дефиниција војничког кривичнога дела и сувише је непотпуна за теориско разграничење војних и грађанских судова, пошто уношење кривичних дела у војни казнени законик зависи чисто од практичкога гледишта законодавца. Због тога је тешко, па чак и немогуће, ограничити надлежност војних судова само на војничка кривична дела.

У том погледу присталице мешовитог система одређивања надлежности војних и грађанских судова, по ком, под надлежност војних судова подпадају не само

војничка, но, са неким изузетцима, и општа кривична дела војних лица — наводе у одбрану свога мишљења основаније и темељније теориске и практичке разлоге.

Неки новији писци овога правца полазе од историског изучавања питања о надлежности војних судова и интереса војничке службе и дисциплине. По њиховом мишљењу, надлежност војних судова, која се простире и на општа кривичка дела војних лица, постоји ради одржавања дисциплине у војсци а не као привилегија, слична сталешкој надлежности, која је постојала у средњем веку због духовништва и племства. Војничка дисциплина безусловно захтева, да само надлежни војни старешина може повући војника на одговорност за извршено кривично дело. Због тога је данас највећи број присталица овог система, по ком се надлежност војних судова простире и на општа кривична дела. Војничка служба и дисциплина пострадале би, кад би општа кривична дела, извршена од стране војних лица, била предата грађанским судовима на суђење. При одређивању казне за општа кривична дела извршена од стране војних лица мора се имати у виду друкчија тачка гледишта, него што је она, када се одређује казна за та иста дела, која изврше лица грађанскога реда. Тако н.пр. велеиздаја, коју је извршио војник или официр, јавља се не само као најтежа повреда своје дужности према отаџбини, него и као најтежа повреда верности и заклетве Врховном Команданту Војске.

Неки пак, признавајући питање о надлежности војних судова у погледу на кривична дела као животно питање по војску, у одбрану свога мишљења о распростирању надлежности војних судова не само на војничка, него и на општа кривична дела војних лица, наводе основе двојакога рода: *унутрашње* — више теориског карактера и *спољашње* — више практичког карактера. Као унутрашње основе између осталог, сматрају:

1., Да свако опште кривично дело, што га изврши војно лице, увек, собом носи у већој или мањој мери нарушење нарочитих обавеза војничкога позива, пошто се ове последње јављају као појачање општих гра-

ђанских обавеза. Ну ако се ствар тиче нарушења обавеза војничког позива, то војни суд, који је упознат са духовним животом оне средине, којој припада оптужени, и јавља се као једино способан да одреди одговарајућу, по роду и мери, казну, која би у исто време била и од васпитног утицаја по кривца.

2., Осим тога, свако опште кривично дело, што га изврши војно лице, у већој или мањој мери, тиче се војничких интереса, а нарочито ако је извршено при отправаљању војничких обавеза или у вези са овима, или када нека општа кривична дела учестају у војсци. При овој, у главном, мора се имати у виду да и опште кривично дело задире у дисциплину и да се одлуком суда морају загладити зле последице, које су произашле извршеним кривичним делом. Нема сумње да свако кривично дело представља код извеснога лица одступање од правога пута, недостатак врлина идеалнога војника, радње противне дисциплини у ширем смислу; у души извршиоца кривичнога дела није могуће разликовати војничку и грађанску област — он је просто нарушио закон. Тако исто и другови, сазнавши за његову казну, не питају да ли је он кажњен за војничко или опште кривично дело. Због овога се и код општих кривичних дела јавља питање о дисциплини извеснога лица. Целокупно војничко васпитање оснива се на васпитању појединих лица; дисциплина целога јесте сума дисциплине, која постоји код појединих лица; васпитни утицај казне појединих војних лица подиже ниво целе војске, услед чега се и одлука мора доносити, имајући у виду целину. Татим начином војни судови су једино позвани и способни за правилну оцену не само субјективне већ и објективне стране чак и општих кривичних дела.

3. Границу између општих и војничких кривичних дела често је веома тешко наћи. Услед овога на пракси се може десити, да се прави карактер дела испољи тек при даљем току истраге или чак за време судскога претреса. Тада при деоби надлежности по природи кривичних дела, или претходну или редовну истрагу могу ненадлежни да воде, а ово би повукло за собом решење о ненадлежности, предају дела на-

длежној власти или суду, продужење започете истраге од стране других органа, често по са свим другом плану, у опште одуговлачење истраге.

4. Јединство надлежности јавља се као неопходно и с тачке гледишта ауторитета, услед чега сви разлози, који говоре за неопходност нарочитог војнога правосуђа, могу послужити и за распрострањање надлежности војних судова и на општа кривична дела.

Спољашњим, више практичког карактера, основима о неопходности простирања наолежности војних судова и на општа кривична дела, сматрају пре свега ону штету, коју може нанети интересима војничке службе и дисциплине стално мешање грађанских власти у унутрашњи живот војнички, ако би грађански судови били надлежни за општа кривична дела војних лица. Ако би се ово установило, у ком би случају грађанска власт морала да дејствује преко војних старешина, повело би одуговлачењу целе истраге и довело би грађанску власт у незгодан положај. С друге стране, сам грађански судија, и не говорећи о томе, да при одређивању казне, што се тиче рода и мере, не влада довољним разумевањем објективног и субјективног састава извршеног кривичнога дела, био би у веома тешком положају при одмеравању споредних казни, које утичу чак и на то, да ли може оптужени и даље остати у војсци или не. Осим тога, пошто се надлежност војних судова за време рата, услед ратних прилика и околности, простире на сва кривична дела, војничка и општа, то се неби ни могло очекивати од војних судија, који за време мира разматрају само војничка кривична дела, правилно отправљање својих дужности и остварење своје задаће. Најпосле, разматрање свих кривичних дела војних лица од стране војних судова има тај огромни значај, што општа (грађанска) кривична практика и наука могу да буду од повољног утицаја и на практику војних судова односно војничких кривичних дела. На тај начин, гледиште, по коме се простире надлежност војних судова не само на војничка но и на општа кривична дела војних лица, преовлађује данас у војној правној литератури.

2. Наше законодавство

Наш законодавац односно надлежности војних судова у погледу на кривична дела не чини одступање од општега правила, које је, као што се види, усвојено како у науци, тако и од већине страних законодаваца; дакле, држи се другог система, а то је, да војни судови свим лицима, која потпадају под надлежност војних судова, суде за сва кривична дела. Ово је опште правило наш законодавац изрекао у § 3. војног казненога законика, по коме се војна лица за кривична дела, која нису предвиђена војним казним законом ни уредбом о војничкој дисциплини, казне по општем казненом закону.

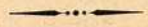
Овако решење основног питања односно надлежности војних судова у погледу на кривична дела мора се признати као потпуно правилно, јер потчињавање војске грађанском правосуђу без крајне нужде, створило би извор неизбежних конфликта и лишило би казну, којом се војник казни, оне брзине, која ју прави примерном и застрашавајућом, а и стога, што по нека општа кривична дела добијају нарочити значај, када их изврше војна лица. Осим тога нашег законодавца за стварање оваквог општега правила руководило је и то, што је веома тешко разликовати војничко од општег кривичнога дела, и кад би се надлежност војних судова ограничила само на војничка кривична дела, то би дало повода безбројним сукобима између војних и грађанских судова, а то би био повод одуговлачењу дела.

И ако је наш законодавац у § 1. војног казненога законика, у колико је могуће било, дефинисао шта је војнички злочин а шта преступ, говорећи за прво, да је то оно дело, за које се у војном казненом закону одређује заточење, робија или смртна казна, а за друго, да је опет оно дело, за које се у војном казненом закону одређује затвор дужи од једног месеца или губитак чина или звања — ипак оваку дефиницију не треба сматрати за потпуно исцрпну, као што у опште све дефиниције имају недостатке у томе што сматрају да је војничко кривично дело само оно дело, које је предвиђено у војном казненом зако-

нику. Данас нема ни једног војног казненог законика потпуно савреног, тако да се може рећи, да су у њ с једне стране унесена сва она дела, која се морају признати као војничка, и да с' друге стране у њега није унесено ни једно дело које нема нипта општега са војничком службом. И баш то, што је ово огромна ташкоћа, на коју наилазе сви законодавци па и наш, да издвоје војничка од општих кривичних дела, и јесте најглавнији узрок, због чега сви, па и наш законодавац, не изузимају испод надлежности војних судова општа кривична дела, која изврше војна лица.

(наставиће се)

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Из Суднице

Обвеза умрлога јемца, који није дао залог, застарева за три године од дана уговореног рока исплате облигационог дуга, ако је јемац умро пре тога рока. — Признање дуга повериоцу од стране наследника таквога јемца по маси истога пред старатељским и неспорним судијом и пред изабраним судом приликом деобе наслеђа, не прекида застарелост. —

По жалби тужилачке стране Бр. 16592. и тужене Бр. 16579. Касациони Суд примедбама свог II одељења од 4 децембра 1902. № 9993. поништио је пресуду Апелационог Суда са ових разлога:

„По § 840. грађ. зак. ако би јемац умро такав који не би ни ручне залог дао нити би своја непокретна добра у јемство потписао, онда за три године престаје уговор на јемство. Према томе, кад је пресудом првостеп. јагодинског суда ода 18 марта 1902. № 4935., коју је у свему одобрио и Апелациони Суд. утврђено, да је тужба за наплату дуга од јемца К. поднесена после рока одређеног за наплату, а то је после 1 новембра 1885.; да је јемац К. умро 17 априла 1882. а није никакву залог дао, онда је суд погрешно кад налази да примени § 840. грађ. зак. овде нема места. Разлог Суда да туженој страни не може тај пропис користити, што § 840 грађ. зак. не долази у главу IV. трећег дела грађанског законика, која говори о застарелости, па да због тога не може ни бити речи о застарелости — отпада самим тим, што горњи пропис говори само о престанку јемства и о начину његова престајања, да кад поверилац у времену означеном у § 840 грађ. зак. своје право не употреби већ пропусти, да и уговор о јемству тиме престаје. Суд је био дужан да оцени и то је ли поверилац, тражећи наплату дуга од јемца, односно његових наследника, пропустио рок предвиђен у § 840. грађ. зак. или не, и изведе последице које отуда произлазе, што овде није учинио.

Тако исто не може опстати ни други разлог Суда, да и кад би имало места застарелости, ова нема вредности за тужену страну, што су дуг наследници јемчеви код старатељског судије а по маси пок. Ј. К. као и доцније приликом деобе наслеђа признали и тиме застарелост прекинули. Из изјава наследника код старат. судије према извршном решењу од 20 новембра 1884. Бр. 10587. као и из доцнијих њихових изјава датих по маси њиховог оца и приликом деобе наслеђа код избраног суда, где су наследници говорили и о овом дугу, не види се, да су те изјаве и признање о дугу потекле по тражењу тужиоца, већ се њиховим изјавама регулише однос само између наследника ради расправе масе њиховог оца умрлог Ј. К., те по томе тужиоцу такво признање не може да користи а ово у толико пре, што овако признање није оно, које по § 180. грађ. суд. пост. може да веже парничара као исказано на суду у парници од парничара. Сем тога за расправу овога спора није од важности признање тужених о постојању јемачке обавезе, пошто они то нису никако ни порицали у овоме спору, већ су се само бранили од те обавезе на томе основу да је њихова јемачка обвеза престала и угасила се на основу постојећих законских прописа по којој су јемачкој обавези они и тужени, а не по основу какве призовљене обавезе.“

Усвојивши ове примедбе Апелациони Суд је понова размотрио акта и пресуду првостеп. суда па је нашао, да иста пресуда није на закону основана:

Кад је, као што и првостеп. суд својом пресудом утврђује, тужба за наплату дуга од јемца К. поднесена после рока одређеног за наплату, а то је после 1. новембра 1885. год. и кад је јемац К. и умро 17. априла 1882. год. а није никакву залогу дао, дакле да је поверилац тражио наплату *после рока* предвиђеног у §. 840 грађ. зак., то је и обвеза К., као јемца, услед пропуштеног рока од стране повериоца по поменутом законском пропису престала и тужилац се од тражења по §. 178. грађ. суд. пост. има одбити.

То што пропис §. 840. грађ. зак. не долази у главу IV трећег дела грађ. законика, која говори о застарелости, не може тужиоцу користити за то, што горњи пропис говори само о престанку јемства и о начину његова престајања да кад поверилац у времену означеном у §. 840. грађ. зак. своје

право не употреби већ пропусти, да и уговор о јемству тиме престаје.

Тако исто не може опстати разлог о прекиду застарелости тиме, што су дуг наследници јемца код старатељског судије а по маси Ј. К. као и доцније приликом деобе наслеђа признали, а то за то, што ове изјаве наследника и признање о дугу није потекло по тражењу тужиоца, већ се њиховим изјавама регулише однос само између наследника ради расправе масе њиховога оца пок. Ј. К. те по томе тужиоцу такво признање не може да користи тим пре, што овако признање није оно, које по §. 180. грађ. суд. пост. може да веже парничара, т. ј. није од парничара учињено пред судом у парници.

Осем тога, за расправу спора није од важности признање тужених о постојању јемачке обвезе, пошто они то никако нису ни порицали у овоме спору, већ су се само бранили од те обвезе по томе осносу да је њихова јемачка обвеза престала, а не по основу какве преновљене обавезе.

На основу ових разлога Апелац. Суд својом пресудом од 4. јануара 1903. № 5022/902. пресудио је: да се тужилац одбије од свога тражења као неумесног.

Касациони Суд у свом II оделењу, одобрио је ову пресуду.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Оцене и прикази

Prof. Dr. Ernst Schultze: Der Arzt als Sachverständiger und sachverständiger Zeuge. 1903. Berlin.

Писац је лекар и ову расправу написао је за лекаре. Али, пошто Шулце показује, да се у извесним правним питањима добро разуме, то је ова расправа и за правнике од интереса.

У првome одељку расправе прави писац разлику између вештака и сведока стручњака. Разуме се, да је тешко одредити границу, која међу њима постоји, али је то веома потребно. Сведок саопштава судији један догађај, који се десио; а вештак упознаје судију са једним принципом у својој струци (своме послу). Разуме се, да вештак често пута саопштава судији и конкретне догађаје, али када он то чини, он у таквом случају износи своје искуство, примењено у нарочитом случају. А ово искуство и јесте од важности. Сведок, међутим, причајући судији догађај, износи често и свој суд о томе, позивајући се на своје апстрактно искуство. И у томе исказивању свога мишљења или суда и лежи сва неупутност таквог сведока. Свакако може се десити, да је извесан сведок и стручно лице, и да он, саопштавајући конкретни догађај, чини то, на основу свога стручног посматрања. И у овом случају он долази у положај *сведока стручњача* (sachverständiger Zeuge). Али чим овакав сведок, на основу свога посматрања, изводи и стручне закључке, он престаје бити сведоком већ га треба сматрати као вештака.

Оваквом резонувању пишчевом не би се могли ни у ком случају придружити. Граница између вештака и сведока стручњака мора се свести на границу између вештака и сведока у опште. Јер, сведок стручњак у ствари је опет једна врста сведока. С тога не би имало смисла да се ова врста

сведока у науци нарочито помиње, што и сам писац признаје. Према томе, општа законска одредба о сведоку треба да је довољна, да га разликује од вештака. Шулце, међутим, захтева ближе опредељење сведока стручњака. По његовом мишљењу, дужност је сведока да судији све оно изложи, што је у стању да му догађај осветли. Често пута сведок стручњак не може друкчије изложити своја стручна посматрања, ако уједно не саопшти о томе и свој суд. Ако би се сада, као што Шулце предлаже, сведок стручњак од једном претворио у вештака, тада би се изгубила сведоштва, која може бити од неоцењене вредности. Вештак се, свакако, увек може заменити и другим каквим вештаком, док тај случај није са сведоком.

Према овоме изилази овај закључак: да код сведока који је уједно и стручњак, може се допустити и давање стручног мишљења једино тада, када је то давање мишљења у нераздвојној вези са посматрањем тога сведока. Чим те везе између посматрања догађаја и мишљења о томе нема, долази мишљење у ред вештачког мњења.

Исто тако, примећује писац, догађа се, да лекар, као вештак, износи и своја ранија посматрања дотичнога лица, за време ранијег лечења. У оваквом случају потребно би било, да се лекар сматра као сведок и да се као сведок на свој исказ и закуне.

И из овог кратког излагања садржине ове књиге може се увидети, да писцу не оскудева и правничко разумевање ствари, те се с тога може расправа и правницима топло препоручити.

Д-р М. М.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Белешке

Адвокатске вести. Г. Николу Николића, министра правде у оставци и пређ. правозаступника поставио је Министар Правде за правозаступника при првостеп. суду за варош Београд а Војислава П. Алексића, судију смедеревског првостеп. суда у пензији за правозаступника при смедеревском првостепеном суду.

*

Нови закони. Обнародовани су следећи закони: Закон о замени сребрног новца и о ковању ситног новца; Закон о изменама и допунама о задругама за узајамно помагање; Закон о уступању Рибарске Бање Врачарској Штедионици у експлоатацију; Финансиски Закон за 1904. годину (буџет), Закон о изменама и допунама о општој царинској тарифи.

*

Једна новина. Београдске Општинске Новине почеле су да у сваком другом броју доносе, као додатак од једног штампаног табака, а у формату обичне осмине, *збирку свих закона уредаба, правила, расписа и наредаба, који се односе на све гране општинских послова, а специјално општине деоградске.*

*

Бечко јуристичко друштво. — Пред многобројним слушаоцима међ којима су били и бечки универзитетски професори Менцел, Еренцвајг и Лефлер, многи судски чиновници и адвокати, држао је недавно у бечком јуристичком друштву предавање *д-р. Ото Франкл* проф. универзитета у Прагу: „*О судовима и циљевима реформе стечајног права.*“

Као циљ доброг стечајног законодавства предавач је истакао потребу да се повериоци по могућству што боље измире са искључењем сваке превенције и избегавањем да се

имовина оштети. Аустриски стечајни поступак, који је израђен на принципу слободног располагања сваког повериоца познат је. До душе кривични закон прописује да је трговац дужан да се одмах пријави суду да се над његовом имовином стечај отвори, кад је пасива већа од активе. Али сама та одредба не доноси бог зна каква плода. На против, баш из страха да не буде осуђен, па чак и из страха због истраге многи трговци одлажу и развлаче у недоглед своје презадужено стање и отварање стечаја. Да би се томе стало на пут проф. Франкл предлаже да кривичну истрагу против презадуженог учини зависном од поверилаца. А да би се избегло да поједини повериоци буду са залогома пречи у наплати препоручује Франкл да се што више време *пред-стечајно* продужи, у коме би и заложни повериоци били изједначени са обичним. Поред тога предлаже, да се олакша *принудно равнање*, како би повериоци што пре дошли до већег количника. Односно трошкова препоручује на место специјалне тарифе да се уведе паушална тарифа, која је с успехом код неких судова уведена. Поред тога треба тежити, да се стечај ослободи такса.

Предавач је за тим истакао неколика питања из стечајног права и на крају изјавио је жељу ако дође до реформе стечајног права, да се интересентима не подноси готов законски пројекат, већ да се као и код реформе немачког трговачког закона саслуша мишљење трговаца, судија и адвоката. —

На другој седници дошло је у јуристичком друштву до дискусије о тој теми. *Д-р Штрос* означио је као задатак добро стечајног законодавства профилактичне мере. Као такве предложио је, да се допусти презадуженом један мораторијум приликом престанка плаћања као што прописује *талијански трговачки законик*. Даље треба, као у многим културним државама увести *судско равнање*. — Адвокат *Улман* говорио је о америчком стечајном праву и прихватио је предлог *д-р Франкла* да се отварање кривичне истраге учини зависним од поверилаца, пошто је таква одредба у Америци имала успеха.

L.

*

Право на пензију страних поданика. — Један учитељ предавао је веронауку у моравској вишој реалној школи у Брину

и био је оптужен дисциплинарном суду. На основу сведоџбе два лекара да није душевно нормалан стављен је у пензију, коју је годишње примао у 1280 круна. Учитељ се тај доцније пресели у Дрезду, пошто је добио тамо службу, али је прешао из аустријског у немачко поданство. За то је Моравски земаљски одбор одбио учитеља од даљег примања пензије. Учитељ се жалио, али је бечки касациони суд на послетку потврдио одлуку и одбио учитеља од даљег примања пензије зато, што је прешао у поданство.

М.

*

Судске вести. — Г. Андра Филиповић, судија крагујевачког првостеп. суда постављен је за председника смедеревског првостеп. суда; а за судију крагујевачког првостеп. суда постављен је г. Сава Т. Миловановић, судија првостеп. суда у пензији.

За писара I кл. ужичког првостеп. суда, а да врши дужност секретара постављен је г. Драгољуб Л. Јеремић, писар прве класе истог суда; а за писара друге класе истог суда постављен је г. Драгомир М. Јанковић, судски писар у оставци.

За интабулационог протоколисту јагодинског првостеп. суда постављен је г. Влајко Богдановић, интаб. протоколиста крагујевачког првост. суда, а за интабулац. протоколисту крагујевачког првост. суда постављен је г. Сава Симеуновић, интаб. протоколиста јагодинског првост. суда.

*

† **Мијајло Стевановић**, судија Касац. Суда, један од најодличнијих наших судских службеника, преминуо је 14. ов. мес. Бог да му душу прости! — Некролог донећемо у идућем броју.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Библиографија

G. Behringer: Die Gefängnisschule. Leipzig Verlag von C. L. Hirschfeld, 1901. 132. S.

Zucker A. Dr. Prof.: Ein Wort Zur Aufhebung der gerichtlichen Voruntersuchung. Verlag J. Guttentag, Berlin, 1903.

A. Bolliger: Die Willensfreiheit. Berlin, Reimer, 1903. VI und 125. S. 8°.

Benedikt: Die Advokatur unserer Zeit. Wien, 1903. Verlag Manz.

Grosch: Das deutsche Auslieferungsrecht und die Rechtshilfe in Strafsachen im Verhältniss zum Reichsausland. Karlsruhe, 1902. Verlag Macklot.

W. Wiest: Das Reichsgesetz über die Beurkundung des Personenstandes und die Eheschliessung von 6. Februar 1875. in der vom 1. Januar 1900. ab geltenden Fassung. Ellwangen 1900. X. und 482. S. 8°.

Estanislao S. Zeballos: Bulletin argentin de droit international privé. Buenos — Ayres, 1903.

A. Mérignac: Les lois et coutumes de la guerre sur terre. Ouvrage précédé d'une lettre du ministre de la guerre et d'une préface par F. de Martens. Un vol. in — 8° de 407. pages. Paris, 1903. Chevelier — Marescq éditeur.

Dr. W. Meyer: Usurpazioni austriache nell' autonomia della Toscana durante la dominazione loreno — absburghese. Berne 1902. Fischer.

Прекорачење граница нужне одбране.

(Одлука опште седнице Касационог Суда од 29 марта 1900. број 2852).

Тужиоци, 12. марта 1895 године, у повратку са рада, ударе странпутицом преко ливаде тужених, а ови их одбију пуцањем из пушака. Првостепени је суд оценио дело као прекорачење нужне одбране. Апелација узела да постоји покушај хотичног убиства без предумишљаја у раздраженом стању; јер није било ни намере за незакони напад, ни предмета за одбрану.

Примедбе I одељења. Касационог Суда од 7. марта 1900. године бр. 2.111.

„Погрешно је Апелациони Суд узео, да овде нема праведне нужне одбране зато, што ислеђењем није утврђено да је оптуженима било угрожено какво право, у томе што су приватни тужиоци само прешли преко имања оптужених, куда им није био пут, без да су ово штетили.“

„Да би се у овом случају могло узети да има праведне нужне одбране, према § 54. крив. зак. не тражи се, да је какво право оптужених било заиста угрожено, већ је карактеристично то, да је било *прошивзаконога најада на имање* оптужених, а таквога је напада било, кад Апелациони суд у разлозима својим налази, да је ислеђењем констатовано да су тужиоци прешли преко имања оптужених и ако туда пут није био, те је ово и дало повода свађи; јер оваквим поступком својим, тужуоци не само што су узнемирили оптужене у употреби имања, већ је овај поступак њихов противзакон и по томе, што се службеност пута, честим употребљавањем, може застарелошћу стећи § 335, 340 и 341. грађ. законика.

„Према овоме, Апелациони Суд је имао да оцени, пре свега, то, чиме се утврђује, да су оптужени имали намеру да приватне тужиоце убију, а не да пуцањем само заплаше и тако одагнају са имања; па, у случају да нађе да овде стоји дело покушаја убиства, према свему оном што је ислеђењем сазнато, оцени, има ли прекорачења граница нужне одбране од стране оптужених (§ 54. II и III одељ. крив. зак.) или нема.“

„II. Примећује се, такођер Апелациономе Суду, да су сведоци Петар и Никола Вуковић, чије је сведоштво Апелациони Суд узео као доказ о околности да тужиоци нису штетили имање оптужених, рођена браћа тужиоцу Луки и да при оцени њихових сведоштва треба да има у виду тач. 2. § 43. и тач 1. § 92. крив. с пост.“

Прошивразлози I одељења Апелационог Суда од 20. марта 1900. године Бр 1293.

„Доказано је ислеђењем, да је имање оптужених, преко кога су тужиоци прелазили, ливада; и да у оном времену, кад се дело догодило, није могло бити никакве штете, услед проласка, јер није било траве. Оно није било тада под сеоским потесом, јер овај настаје од Благовести сваке године, и траје док се плодови не поскидају са земље (обично до Митрова дана); дакле, у времену дела оптужени нису имали шта да бране, и свет је могао слободно да прелази пољем. Према томе, спречавање пролаза није појава дозвољене нужне обране имања, јер му оскудева карактерни знак — *неправедни нападај и штења*; него је поступак тужилаца могао бити само повод раздражењу, како је и Апелациони суд узео, пошто су оптуженици могли држати, да није у реду да непознати људи прелазе преко њиховог поља без дозволе, и тим поводом дошли са њима до свађе и употребили оружје, те је извршено дело покушаја убиства.“

„У овако изузетном пролазу, чије понављање није ничим утврђено, не може лежати ни доказ о покушају употребе сталног пролаза; и по томе отпада поставка примедба, да се извршеним делом предузело нешто, чиме се брани нападнута својина од могуће службености.“

Одлуком Ошште Седнице Касационог Суда од 29. марта 1.900 године Бр. 2.852 одржане су примедбе одељења.

32

Не вреди у кривичним делима сведоштво умрлог сведока ако није заклет.

(Одлука општ. седнице Касационог Суда 1. Априла 1900. број 3176.

Примедбе I одељења Касационог Суда од 23. марта 1900 год. бр. 2893.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

„Наш законодавац, стављајући одредбом § 113. крив. пост. суду у дужност, да у последњем моменту још, пре заклињања сведока, опомене истога на светињу заклетве и последицу кривоклества, прећутно наређује у исто време, да се само онај исказ сведока има сматрати као за суд вредећи, који је заклетвом утврђен, што се потврђује и прописом § 229 крив. пост. На основу наведенога Апелациони је суд погрешно, што је оптуженога осудио на основу исказа Светозара Пејића и *умрлог Живана Поповића*, јер Живан није на свој исказ *пред судом заклет*, према чему његово сведочење остаје без вредности по овом оптужењу т. ј. има се сматрати као да не постоји.“

Против разлози Апелационог Суда I одељења од 29 марта 1900 год. бр. 1510.

„У системи доказа у кривичним делима, сведоџба лица, које је умрло пре заклетве, не губи ништа од своје важности; јер је одредбом § 184 и тачке 2 § 123 казн. судс. поступка, принципијелно утврђено правило, да таква лица могу бити меродавни докази дела или кривице оптуженика.“

„Посебице у овом случају, сведоџба умрлог Живана Поповића, остаје у снази већ по томе, што је овај сведок на саслушању код полиције изјавио, да своје речи може утврдити заклетвом, па је и доцније на суочењу, остао на њима са поновном изјавом, *да је гошов заклетви се*. Доцнија смрт није пореметила веродостојност речи, *које су исказане под обећањем заклетве*, или правилније рећи, *са позивом на ову светињу*. Тај моменат дакле у сведоџби као правном инструменту, чини, те је она ако не по форми равна, а оно бар по садржини подобна сведоџба заклетог сведока.“

„Противно гледиште дозволило би могућу злоупотребу нпр. у случају кад су очевидци дела убиства и једини доказ о кривици два поштена и веродостојна сведока, па умру пре заклетве. Ако се њихова сведоџба не би примила, злочинац би био на правди Бога ослобођен казне.“

„Био је случај у ужичком суду, да је поштени сведок, у сведоџби којом је теретио оптуженике, као

очевидац дела, изјавио да се на своје речи може заклетити додавши, да се боји што је овом сведошвом обелоданио злочинце, и да због тога лако може погинути; *иа је доиста и погинуо после три дана, пред својом кућом из намештене заседе; но поротном пресудом у којој је био главни мотив овај сведок осуђени су злочинци на робију, и ако сведок није био заклет.*

Принципијелна основа оваквом сматрању о важности незаклетог сведока, на основи справедљивости и потребе у правним односима, унета је у одредбу § 240 грађ. судс. поступка, што се овде само нотира ради ширег погледа на ствар.

Одлуком ошше седнице Касационог Суда од 1. априла 1900 год. бр. 3176 одржане су у сили примедбе одељења.

33

Убиство ванбрачног детета.

(Одлука опште седнице Касационог Суда од 20 Априла 1900. бр. 3729.)

Оптуженица породи се у самоћи; дете замота џаком, остави га, и оно се угуши. Пресудом првостепеног Суда осуђена је на две године робије без окова за убиство ванбрачног детета (тачка 2. § 164. каз. законика). Апелација казнила је са 6 месеци затвора, за *кривицу напуштања детета*, са намером да умре лишено сваке помоћи „без даљег њеног садејства око његове смрти“ (први став § 165. каз. зак.).

Разлози Апелационе пресуде.

„Одредбом тачке 2. § 164. каз. законика, под коју је првостепени суд подвео ово дело, казни се мати, која своје новорођено ванбрачно дете убије, дакле лиши га живота позитивном радњом. Протоколом секције леша детињег, није утврђен ни један траг који би открио насиље, или другу какву позитивну радњу, која би произвела смрт детету. Напротив, из околности у којима је дете нађено (увијено дебелим џаком), изведен је закључак, да је оно угинуло у џаку услед угушења и ниске температуре која је тада била. Ове околности потпуно утврђују одбрану опту-

жене да је порођај прикрила и дете пренебрегла услед чега је и угинуло, — а у овакој њеној радњи или боље нерадњи (пренебрегавању детета услед чега је оно *без даљег њеног садејства* угинуло), стоје карактерни знаци дела из § 165. крив. закона, по коме има оптуженој да се суди.“

Примедбе Касационог Суда I одељења од 14. априла 1900 године бр. 3471.

„Погрешно је Апелациони Суд узео да овде стоји дело из § 165. крив. зак. отуда, што ислеђењем није доказано да је оптужена лишила дете позитивном радњом, већ је констатовано то, да је оптужена прикрила порођај и дете пренебрегнула, те је оно *без њеног садејства* угинуло. Јер, кад се из свеколиког ислеђења не види, да је оптужена прикрила порођај с намером, да дете том приликом убије или да оно *тамо* (где је рођено), лишено сваке помоћи, умре; кад се признањем оптужене, полициским увиђајем и протоколом секције утврђује да је дете „услед даљег садејства оптужене“ по порођају — услед тога, што га је оптужена однела на друго место, туђу башту, и покрила џаком, — умрло од угушења, насилном смрћу; и кад оптужена признаје, да је дете оставила у башти у намери, да га на тај начин живота лиши; онда оваква противправна радња оптужене не сачињава дело из § 165. крив. зак., већ садржи карактерне знаке дела из тач. 2. § 164. ист. законика.“

„Разлог Апелационог Суда да нема дела из § 164. тач. 2 крив. зак. зато, што ово дело претпоставља позитивну радњу оптужене, а такве радње овде нема не стоји. Прво с тога, што се из ислеђења види, да дете није угинуло отуда, што би било лишено неге и хране, већ поглавито зато, што га је оптужена покрила дебелим џаком, те се оно под џаком угушило, које последње и сам Апелациони Суд у својим разлозима констатује, а оваква радња оптужене има се сматрати за позитивну. Друго с тога, што се с погледом на § 154. крив. зак., убиство из § 165., ако је извршено на онај начин и у оној намери, како овај § предвиђа, а у конкретном случају, према горе наведеном, радња није онаква каква се § 165. тражи.“

Противразлози Апелационог Суда I одељења од 19. априла 1900. године Бр. 1772.

„По начину извршења дела, јасно је, да случај потпада под први став § 165. казн. законика; јер је оптужена, завивши дете у џак, оставила га у туђој авлији, у намери да се ослободи старања о њему; а смрт детета, појављује се као последица загушења и хладноће, дакле, без икаквих доказа о даљем садејству оптужене на упропашћењу детета.“

Одлуком Ошше Седнице Касационог Суда од 20. априла 1900. године Бр. 3729 одржане су у важности примедбе његова одељења.

34

Издајничко предузеће, кажњиво у целини, и у посебним преступним радњама.

(Општа седница Касационог Суда од 20 Априла 1900 бр. 3793).

За велеиздају, дражење на непокорност према власти, и растурање забрањених књига, оптужени је пресудом Првостепеног Суда осуђен на 20 година робије у тешком окову. Пресудом Апелационог Суда I одељења од 3. марта 1900. бр. 948. сва изложена дела окарактерисана су *као један злочин, у облику спреме за издајничко предузеће*, што је кажњиво по другој тачци § 90. казн. законика; и оптужени би осуђен на пет година затвора.

Разлози поменуше Апелационе пресуде гласе:

„Из прибраног материјала по свима делима, за која се Н. Н. оптужује (набављање и растурање забрањених и других анархистичних списа и састава; њихово састављање и превађање; одржавање писмених веза са сумњивим и према династији непријатељски расположеним личностима итд. итд.) добија се уверење, да је он у превратној намери, управљеној против владајуће династије и државног поретка, систематички предузимао средства, којима се само припрема издајничко предузеће, без икаквог доказа о предузетим делима, *којима би се злочина намера непосредно у извршење привести имала*. По том разлогу, сва извршена његова дела, оставши у ограни-

ченој употреби спреме, дакле без доказа о покушају или извршењу самог дела, појављују се као *припрема издајничког предузећа* а то је кривица која се казни по другој тачци § 90 каз. законика, по старом тексту као блажијем, пошто се сва дела догодила пре измене од 9. октобра 1899. године.“

„Није *свршено дело издајства* у смислу § 87. каз. законика као што у опште узима првостепени суд, зато, што тамо предвиђени случајеви, претпостављају и у извршеном као и у покушаном предузећу, несумњиве доказе о утврђеној злочиначкој намери, било индивидуалној било колективној, у целини; о начину њеног извршења; и о предузетим делима, којима се та намера *непосредно* у извршење приводи а овде ти докази сасвим оскудевају.“

„Не постоје ни засебна дела из § 92. II одељка § 91. б. каз. законика, у вези са чл. 10. зак. о штампи; јер се и она, по начину излагања и систематичкој употреби писане речи, у непрекидном злонамерном критиковању владалачких права и државничких задатака, *смашрају само као саставни делови злочиначке намере о прикупилању средстава за издајничко предузеће, па се зашто у њему и губе*; а никако се не појављују, као последица засебних намера о увреди или омаловажавању владоца и државних установа.“

„Ни околност, што је решењем Касационог Суда од 2. октобра 1899. Бр. 6843, одобрено решење првостепеног суда о стављању оптуженог Н. Н. под суд, за *издајничко предузеће у смислу § 87. каз. законика*, не смета ни у колико доцнијој измени квалификације дела, онако како налази Апелација, и то из ових разлога:

Прво зашто, што одредба поменутог закона, као општа квалификација издајничког предузећа у побројаним случајима (а. б. в.), у основу поклапа и одредбе § 90 каз. законика, претпостављајући, да кажњива припрема средстава за издају, увек има основа у једном од дела под а. б. и в. § 87. истог законика;

друго зашто, што је решење првостепеног односно Касационог Суда, донето по ограниченој оцени доказа

у колико је то нужно било само за акат о стављању оптуженика под суд; и тек доцније на претресу, по целокупној оцени доказа, долази стална судска квалификација дела; и напоследку;

треће зашто, што су судови самим законом позвани, да мотре на измену дела и примењују ону казну, која је за њ прописана (§ 209. и тач. 5 и 6. § 264. кр. с. поступка).“

Примедбе I одељења Касационог Суда од 30. марта 1900. Бр. 2763.

„1. Погрешно је Апелациони Суд узео, да овде односно оптуженог Н. Н. стоји само дело припреме издајничког предузећа, кажњиво по § 90. крив. зак., а да се сва остала дела за која се он оптужује губе у овоме делу; јер, кад су противправне радње, којима су ова остала дела учињена самосталне без обзира на то, што је тим радњама у исто време извршено и дело из § 90.; кад се овим радњама вређају разни прописи кривичнога законика; и кад стоје карактерни знаци, који се за ова дела по закону траже, онда се та дела имају узети као самостална, и ако су она у исто време средства, којима је учињено друго кривично дело.“

„2. Што се тиче саме квалификације ових осталих дела, пре свега Касациони суд налази, да је и Апелациони Суд усвојио оцену првостепеног суда односно тога, шта се у конкретном случају има узети да је ислеђењем констатовано; јер је Апелациони Суд својом пресудом преиначио пресуду првостепеног суда само зато, што је изменио квалификацију дела и нашао да се оптуженом Н. Н. не може узети олакшавна околност из тач. 4 § 59. крив. зак., а не и зато што би првостепени суд погрешно узео, да је нешто ислеђењем констатовано, што у ствари не би било.“

„Према ономе, дакле, што су првостепени и Апелациони Суд нашли да је ислеђењем констатовано, овде не може стајати дело из § 92. крив. зак. За постојање овога дела траже се као карактерни знаци његови, да ко јавно позива или дражи на непокорност према законима, уредбама или законим наредбама власти, а ти знаци нису констатовани оним, што је

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
·
В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

изложено у разлозима пресуде првостепенога суда под б. I и II. Инкриминисани изрази, цитирани под I, не садрже карактерне знаке дела из § 92., јер се њима ни у колико не позива јавно или дражи свет на начин и у циљу представљеном у овоме §-у, већ се напротив њима наноси увреда Народној Скупштини и они сачињавају кривично дело, кажњиво по § 104. крив. зак. Исто тако, ни из инкриминисаних израза под II не могу се извести карактерни знаци дела из § 92., кад се њима не позива или дражи свет на непокорност према законима, уредбама или законим наредбама власти, већ се њима неповерење према уређењима државним подиже, а таква противправна радња оптуженог сачињава кривично дело из § 113. I одељ. пом. законика.“

„Поред тога, што према наведеном; односно оптуж. Н. Н. стоје дела из § § 90., 103. I одељ. и 104 крив. зак. и чл. 10. зак. о штампи, имао би Апелациони Суд да цени, да ли овде нема дела увреде Његовога Величанства Краља, кажњивог по § 91. б. крив. зак. отуда, што се инкриминисаним изразима изложеним под а у разлозима пресуде првостепенога суда вређају претци Његовога Величанства. Ну, како се за судско ислеђење и суђење оваквога дела тражи претходно одобрење Министра Унутрашњих Дела — § 91. б. послед. одељак крив. зак. — то ће Апелациони Суд дужан бити да ово оцени само у томе случају, ако буде прибављено овако одобрење.“

„Сва доведе под 2 означена дела, за која је Касациони Суд нашао, да оптужени Н. Н. може кривично одговарати, и ако су учињена у идеалном стицају са делом из § 90. крив. зак., међусобно сачињавају реални стицај, пошто су извршена, као што је речено, самосталним противправним радњама којима су повређени разни прописи кривичнога законика (§ 69. ист. зак.).“

„3. Пресуда Апелационог Суда не одговара закону ни са тога разлога што Апелациони Суд, одобравајући пресуду првостепеног суда по кривичној части за оптуж. Николу, није показао карактерне знаке ни дела из § 91. б. II одељ. крив. зак. ни дела из

чл. 10. а. зак. о штампи, за која се Никола оптужује, јер за постојање ових дела и кривичну одговорност оптуженог није довољно само то да су код овога нађене забрањене брошуре, већ по делу из § 91. б. II одељ. крив. зак. Апелациони суд има да оцени, да ли је ислеђењем доказано, да је оптужени забрањене брошуре другима читао, или садржину ових другима достављао, или брошуре другом на читање давао са знањем да оне садрже увредљиве изразе; јер тек ако би ово стајало. могло би овде бити дела увреде, а по делу из чл. 10. а. зак. о штампи, да оцени, да ли је оптужени Никола забрањене списе заиста и растурао, пошто је по закону то карактерни знак овога дела.“

„4. Напоследку, примећује се Апелационом Суду, да је погрешно у разлозима своје пресуде назначио, да против оптуж. Н. Н. не стоји као засебно дело из § 91. б. крив. зак., кад се он за ово дело и не оптужује.“

Прошивразлози Апелационог Суда I одељења од 12. априла 1900. бр. 1637.

„Основа пресуђењу у овом случају може бити само једна: или је саставом разних поступака образван појам о постојању *једне кривице* у смислу § 90 каз. законика, као припрема издајничког предузећа; или је постојање *одељених кривица* које својом самосталношћу искључују јединство преступа, и свака повлачи засебну кривичну одговорност у облику стицаја. Не може се никако узети да у овом конкретном случају, постоји и припрема издајничког предузећа, и опет засебна одговорност за она дела или учинке, који укупно састављају ту издајничку кривицу.“

„Квалификацијом, која је обележена Апелационом пресудом, представљено је довољно, да све радње Н. Н. против престола и државног опстанка, улазе у категорију једне кривице — припреме издајничког предузећа; и по томе не може бити речи о њиховој кажњивој самосталности, јер се губе у представљеној целини.“

„То гледиште Апелационог Суда, у кривици овога рода, изволео је Касациони Суд I одељења већ акцеп-

товати у ранијој кривици другог лица, решењем од 12. децембра 1899. бр. 10305; и по томе његова садашња одлука само је оступање од утврђеног правила. И тамо — у ранијој кривици — поред других дела, из којих се изводило издајство у најширем смислу, постоји и оптужба за штампарске преступе у смислу чл. 10. а. зак. о штампи, као год и овде; па су ипак Апелација и Касација нашле, да у свима тим радњама постоји једно дело — припрема издајничког предузећа.“

Одлуком опште седнице Касационог Суда од 20 априла 1900 бр. 3793 усвојене су примедбе његова одељења.

35

Некажњиво дело обзнане службене преписке.

(Одлука опште седнице Касационог Суда од 27. Априла 1900. г. бр. 3902.)

Касациони Суд одобри решење првостепеног суда, којим је Х. Х. као писац извесног чланка стављен под Суд, за кажњиво дело из тачке 2. члана 30. Закона о Штампи.

Ранијом пресудом *преког суда*, по истом је делу ослобођен као невин, уредник листа, у коме је изашла инкриминисана садржина.

На претресу првостепени суд нађе, да не постоји дело обзнане службене преписке, и ослободи оптуженика решењем.

Прво одељење Касационог Суда уништи то решење примедбама, које је затим усвојила и *општа седница Касационог Суда*. Нађено је: да ислеђењем на претресу није измењено стање ствари. Постојање кажњивог дела, утврђено је решењима Првостепеног и Касационог Суда, и зато је по мњењу опште седнице Касационог Суда, погрешно узето у изреченим пресудама, да оптуженик није одговоран за недозвољено штампање службене преписке.

По овој обавезној одлуци Опште Седнице Касационог Суда, Првостепени Суд осуди оптуженика Х. Х. на казну за изложу кривицу. Ову пресуду одобри Апелациони Суд I. одељења; али I. одељење

Касационог Суда примедбама од 14. Априла 1900. године бр. 3569. унушти ову пресуду, следећим разлозима: „Ни једним законом није оптуженику било забрањено да штампа пресуду дисциплинарног суда, у којој је изложена инкриминисана службена преписка. У сумњи, треба узети оно, што је блаже за кривца; и зато се у овом конкретном случају мора претпоставити потребно одобрење о дозвољеном штампању садржине, кад је већ изложена била у дисциплинарној пресуди.“

Прошивуразлози Апелационог Суда I. одељења од 21. Априла 1900: године бр. 1827.

„Решењем Првостепеног Суда стављени су били под суд писац *X. X.* и уредник листа *H. H.* за недозвољено дело обзнане службене преписке. Касација је разматрала ово решење по њиховим засебним жалбама, и одобрила га је оба пута. У времену, кад се то догађало разматрање по жалби писца *X. X.* уредник је листа већ био ослобођен за исто дело пресудом преког Суда, и ако је раније Касација одобрила решење Првостепеног Суда и о његовом стављању под Суд. При разматрању истог првостепеног решења по жалби писца *X. X.* у судским актима већ се налазила и та пресуда преког Суда о ослобођењу уредника, али је Касација ипак одобрила то решење, *консташујући да има дела, и да је уредник одговоран.*

„После претреса Првостепени Суд пусти оптуженика испод суђења, са оскудице кажњивог дела. Прво одељење Касације и њена Општа Седница, пониште то судско решење, *налазећи да постоји дело,* пошто стање ствари није измењено после решења о стављању под суд, које је већ одобрио Касациони Суд. Затим Првостепени Суд и Апелација осуде оптуженика на закону казну за недозвољено штампање службене преписке. Садања Општа Седница то поништава *и налази да нема кажњива дела.*“

„Императивна садржина прве Опште Седнице, у констатовању дела, налагала је безусловно извршење, и с тога разлога Апелација, као нижи Суд, *није била власна:* да поново покреће питање о квалификацији дела, и тим путем да ослобођава *X. X.* од одговор-

ности, пошто дослеђењем на прешресима није ни у чему измењено стање ствари. Противно поступање, дало би маха бескорисном одуговлачењу ове иначе хитне кривице.“

„Утврђено стање ствари, искључило је дакле сваку доцнију измену дела, јер се одлука Опште Седнице односи на рад Првостепеног Суда у фази суђења *после исцрпљених доказа на прешресу*. Напротив садање примедбе одељења Касације, одузимљући делу карактер службене преписке, враћају ствар у стање које је било утврђено после првог претреса решењем Првостепеног Суда, које има значај пресуде. Ако се то гледиште усвоји, значило би, да је неоснована одлука Опште Седнице, јер је Првостепени Суд, правилно оценио све оно, што је садањим примедбама Касационог Суда усвојено за основу ослобођавања од казне, и опет је *Општа Седница* тај рад Првостепеног Суда поништила, необзирући се на противразлоге, којима је брањена ствар.

„Из ових дакле, у највећој мери оправданих разлога, Апелациони је Суд сасвим умесно обишао у својој пресуди питање о измени квалификације дела; а тим је остранио од поновне оцене и друга важна питања, која не би могла бити искључена, кад би се противно одлуци Опште Седнице дозволила другојача квалификација дела; а то су:

а., како стоји кривица Х. Х. према основима у пресуди преког суда којом је за исто дело уредник ослобођен као невин;

б., у каквом одношају стоје радови дисциплинског суда, као последица партикуларног или нарочитог закона, према закону о штампи који је по своме устројству ограничен на редовне одношаје и т. д.“

Одлуком Опште Седнице од 27. априла 1900. године бр. 3902. одржане су у снази примедбе одељења, са следећом допуном разлога:

1. „Касациони Суд, разматрајући решење Првостепеног Суда бр. 13984., које је својим решењем бр. 9640. оснажио, ценио је, да ли има дела у *опште кажњивог по закону*, и стоји ли све остало што се по §. 161. крив. с. пост. тражи, па да се оптужени

M. N. X.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

може под суд ставити и његова кривица потпуно на претресу иследити. По свршеном претресу тек, могао је Касациони Суд потпуно и свестрано оценити, како питање о постојању кривичног дела, тако и питање о кривичној одговорности оптуженог; и у овој оцени он није ни по каквој одредби законској био везан за своју ранију поменућу одлуку, па и ако стање ствари није измењено на претресу; јер за правилну оцену наведених питања у извесном случају може бити од важности не само то, да ли ће се стање ствари на претресу изменити, већ и то, да ли ће се, на против, оно што је претходном истрагом сазнато утврдити.“

„2. Примедбама I одељења Касационог Суда од 26. јануара ове год. бр. 805. поништено је решење првостепеног суда бр. 176, којим је оптужени био пуштен испод суђења, зато, што је првостепени суд, (и ако је раније, како његовим решењем, тако и решењем Касационог Суда, утврђено да има *штампана службена преписка*, а стање ствари није измењено на претресу), узео да оптужени није штампао службену преписку већ публикувао акта кривичне парнице, и да *по шоме* не стоји дело из чл. 30. г. зак. о штам. Касациони Суд је поништио решење првостеп. суда *само са тога једног разлога* стога, што је и првостеп. суд само са једног (наведеног) погрешног разлога нашао да дела нема. Тек, кад су првостепени и Апелациони Суд, поступајући по реченим примедбама одељења Касационог Суда, које је примедбе и Општа Седница овога суда усвојила, дали у својим пресудама свестрану оцену онога што је ислеђењем констатовано, онда је и Касациони Суд могао, према жалбама, да ствар опширније цени. У овим је пресудама први пут, поред осталог, цењена свеколика одбрана оптуженог и зато је и Касациони Суд, разматрајући пресуду Апелационог Суда бр. 1236., и доносећи своје последње примедбе (I одељење) бр. 3569., могао први пут, после претреса, да цени свеколику одбрану оптуженога, и тада је поништио Апелациону пресуду и нашао, да је оптужени имао одобрења за штампање службене преписке, као што се он брани.“

„Према овоме, погрешно Апелациони суд наводи

у против разлoзима, да примедбе одељења *одузимајући делу карактер службене преписке* враћају ствар у стање које је било утврђено одлуком првост. суда и да према оваквом гледишту излази одлука Опште седнице неоснованом, пошто је *првостеп. суд правилно оценио све ств., што је садањим (последњим) примедбама Касационог Суда усвојено за основу ослобођавања оштуженог од казне, па је опет Општа Седница тај рад првостепеног суда поништила.* Јер пре свега, последње примедбе I одељења овога суда (бр. 3569) не одричу да овде има службене преписке и да је оптужени ову штампао, као што се то из примедба довољно јасно види но Касациони Суд у њима налази, да је *оштужени имао одобрења за штампање зван. преписке*, као што он у својој одбрани наводи. А, исто тако, не стоји, да се овим примедбама враћа ствар у стање, које је било утврђено одлуком првостеп. суда и да би по томе одлука Опште Седнице могла бити неоснована, кад првостепени суд у решењу своје бр. 176., којим је по свршеном претресу, пустио оптуженог испод суђења, није никако ни ценио оно, што се последњим примедбама Касационог Суда констатује. Првостеп. Суд је у поменутом решењу нашао само то, да нема службене преписке, већ да је оптужени публикувао акта кривичне парнице, и само по томе узео да нема дела, док се примедбама ништи пресуда Апелационог Суда с тога што је Апелациони Суд погрешно узео да не стоји одбрана оптуженог да је имао одобрења за штампање службене преписке, а ову су одбрану оптуженог ценили и првостепени и Апелациони Суд први пут тек у својим пресудама, како је горе наведено, док она у решењу првостеп. суда (бр. 176) није цењена.“

36

Одредбе § §. 211 и 212 казненог законика о увреди и клевети приватног карактера, важе и за увреде и клевете у званичној дужности (§ 104 истог законика).

(Одлука опште седнице Касационог Суда од 4. маја 1900. г. број 399“).

Оптужени рекао у општинском одбору, да је председник првостепеног суда у ортаклуку са извесним

правозаступником; и од једног одборника примио 200 динара, да му уради нешто, што иначе не би урадио без новаца.

Првостепени суд одбацио сведоке, на које се позвао оптуженик, да докаже истинитост навода о примљеном миту; и осудио га за доказану увреду и клевету, на два месеца затвора.

Апелациони суд није уважио представку увређеног председника којом одустаје од тужбе, јер се дело казни по званичној дужности; и својом пресудом одобрио је првостепену пресуду, са следећим појачаним разлозима.

„Испиту сведока, на које се оптужени позива нема места, у основу, стога, што би садржина њихових сведоцаба по каквоћи коју наводи оптужени, престављала дело примања мита у званичној дужности, а то је кривица која се у смислу §§ 48 и 56 зак. о чиновницима грађанског реда, извиђа засебним путем по одлуци министарске седнице, односно опште седнице Касационог суда (чл. 30 зак. о судијама). Само тим путем извиђене и доказане околности, могу доћи пред суд као доказна средства, у пречишћеном стању. Противно поступање отворило би поље злоупотребама на штету савесности и исправног рада судија, односно чиновника, обилазним доказивањем њихове кривице, што се са обзиром на интересе државне службе не може дозволити.“

Примедбе Касационог суда I одељења од 18. Априла 1900 год. Бр. 3619.

I. „Апелациони суд, узимајући да се дело казни по званичној дужности, није ценио одустанак приватног тужиоца од тужбе, а ово је с погледом на § 5 крив. суд пост. дужан био да учини ценећи том приликом навод оптуженог у акту о одустанку од тужбе (прилог незадовољству Бр. 27873) да се увредљиви изрази не односе на тужиоца г. Божића, већ на г. Којадиновића.“

Ц Е Н А Л И С Т У :

Годишњи улог за редовне чланове „Удружења јавних правозаступника“ стаје 24 динара годишње, и они добијају лист бесплатно

За остале цена је листу :

У Србији :

На годину 12 динара

Ван Србије :

На годину 12 фр. или круна.

Поједини бројеви стају 1 динар.

Лист излази једанпут месечно, и обухвата пет штампаних табака велике осмине.

Уредништво скреће пажњу читаоцима Бранича, да располаже извесним бројем комплета из ранијих година, и да ће их продавати по цену од 6 динара.

Рукописе ваља слати уреднику, Кнег. Љубице ул. бр. 11.
Претплату и рекламације, које се тичу администрације листа, ваља упућивати г. Милану Лазаревићу, адв. овд., благајнику и члану Управе Удружења.

Администрација се налази у Јакшићевој ул. бр. 11.

Уредништво.

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А